

EUROOPAN UNIONI

EUROOPAN PARLAMENTTI

NEUVOSTO

Bryssel, 25. huhtikuuta 2024
(OR. en)

2023/0397(COD)

PE-CONS 80/24

ELARG 41
COWEB 53
FIN 360
CADREFIN 72
ECOFIN 423
BUDGET 27
RESPR 12
CODEC 1045

SÄÄDÖKSET JA MUUT VÄLINEET

Asia: EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUS
Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvutukivälineen perustamisesta

**EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON
ASETUS (EU) 2024/...,**

annettu ... päivänä ...kuuta ...,

Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvutukivälineen perustamisesta

EUROOPAN PARLAMENTTI JA EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, jotka

ottavat huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 212 artiklan ja 322 artiklan 1 kohdan,

ottavat huomioon Euroopan komission ehdotuksen,

ottavat huomioon tilintarkastustuomioistuimen lausunnon¹,

noudattavat tavallista lainsäätämismenettelyä²,

¹ Lausunto annettu 30. tammikuuta 2024 (ei vielä julkaistu virallisessa lehdessä).

² Euroopan parlamentin kanta, vahvistettu 24. huhtikuuta 2024 (ei vielä julkaistu virallisessa lehdessä), ja neuvoston päätös, tehty

sekä katsovat seuraavaa:

- (1) Unionin perustana ovat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEU', 2 artiklassa tarkoitetut arvot, joihin kuuluvat kansanvalta, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Nämä arvot ovat osa Kööpenhaminassa kesäkuussa 1993 kokoontuneessa Eurooppa-neuvostossa vahvistettuja liittymisperusteita, jäljempänä 'Kööpenhaminan arviointiperusteet', joiden täytyminen on edellytys unionin jäsenyydelle.
- (2) Laajentumisprosessi perustuu vakiintuneisiin arviointiperusteisiin, oikeudenmukaisiin ja tiukkoihin ehtoihin sekä omien ansioiden periaatteeseen. On edelleen olennaisen tärkeää olla vakaasti sitoutunut ”perusasiat ensin” -lähestymistapaan, joka edellyttää vahvaa keskittymistä oikeusvaltioperiaatteeseen, perusoikeuksiin, demokraattisten instituutioiden toimintaan ja julkishallinnon uudistamiseen sekä taloudellisiin kriteereihin. Edistyminen riippuu siitä, miten kukin tuensaaja toteuttaa tarvittavat uudistukset lainsäädäntönsä mukauttamiseksi unionin säännöstöön. Alueellinen yhteistyö ja hyvät naapuruussuhteet ovat edelleen laajentumisprosessin olennaisia osia.
- (3) Venäjän hyökkäyssota Ukrainaa vastaan on lisäksi osoittanut, että laajentuminen on geostrateginen investointi rauhaan, turvallisuuteen ja vakauteen. Kun pidetään mielessä, että unioni on täysin ja yksiselitteisesti sitoutunut Länsi-Balkanin mahdollisuuteen tavoitella unionin jäsenyyttä, Länsi-Balkanin kumppaneiden suuntautuminen Eurooppaan ja sitoutuminen unioniin ovat vahva osoitus niiden strategisesta valinnasta ja asemasta arvoyhteisössä. Länsi-Balkanin kumppaneiden tien kohti EU-jäsenyyttä on kuitenkin tarpeen kytkeä tiukasti näkyvään ja konkreettiseen edistymiseen uudistusten toteuttamisessa.

- (4) On unionin ja sen Länsi-Balkanin kumppaneiden eli Albanian, Bosnia ja Hertsegovinan, Kosovon*, Montenegron, Pohjois-Makedonian ja Serbian, jäljempänä ’tuensaajat’, yhteisen edun mukaista edistää pyrkimyksiä uudistaa näiden kumppaneiden poliittisia, oikeudellisia ja taloudellisia järjestelmiä niiden tulevaa unionin jäsenyyttä silmällä pitäen ja niiden liittymisprosessin tukemiseksi. Mahdollisuus liittyä unioniin on voimakas kimmoke tehdä positiivisia demokraattisia, poliittisia, taloudellisia ja yhteiskunnallisia muutoksia.
- (5) On tarpeen tarjota joitakin unionin jäsenyyden etuja jo ennen liittymistä. Talouden lähentyminen on kyseisten etujen keskiössä. Tällä hetkellä Länsi-Balkanin ostovoimakorjattu BKT asukasta kohti on edelleen alhainen, 30–50 prosenttia unionin keskiarvosta, eikä talouden lähentyminen etene riittävän nopeasti.
- (6) Tämän eron kaventamiseksi komissio esitti 8 päivänä marraskuuta 2023 antamassaan tiedonannossa ”Länsi-Balkanin uusi kasvusuunnitelma” Länsi-Balkanin uuden kasvusuunnitelman, joka perustuu neljään pilariin. Pilarit ovat a) EU:n sisämarkkinoihin yhdentymisen lisääminen, b) EU:n sääntöihin ja normeihin perustuvan alueellisen taloudellisen yhdentymisen edistäminen siten, että pannaan kaikilta osin täytäntöön olemassa oleva yhteisiä alueellisia markkinoita koskeva toimintasuunnitelma, c) sellaisten uudistusten syventäminen, joilla pyritään vauhdittamaan alueen kasvua, edistämään talouden lähentymistä ja vahvistamaan alueellista vakautta, ja d) uuden rahoitusvälineen, Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvutukivälineen, jäljempänä ’tukiväline’, perustaminen.

* Tämä nimitys ei vaikuta asemaa koskeviin kantoihin, ja se on YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244/1999 ja Kansainvälisen tuomioistuimen Kosovon itsenäisyysjulistuksesta antaman lausunnon mukainen.

- (7) Länsi-Balkanin uuden kasvusuunnitelman täytäntöönpano edellyttää lisärahoitusta erityisestä uudesta rahoitusvälineestä eli tukivälineestä, jotta aluetta voidaan auttaa kestävästä talouskasvusta tukevien uudistusten, alueellisen yhdentymisen ja yhteisten alueellisten markkinoiden täytäntöönpanossa.
- (8) Länsi-Balkanin uuden kasvusuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi olisi kiinnitettävä erityistä huomiota investointialoihin, jotka todennäköisesti vaikuttavat keskeisesti sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen: yhteydet, kestävä liikenne mukaan lukien, hiilestä irtautuminen, energia, vihreä siirtymä ja digitalisaatio sekä koulutus ja osaamisen kehittäminen, kiinnittäen erityistä huomiota nuoriin.
- (9) Kestävä liikenneinfrastruktuuri on olennaisen tärkeä tekijä tuensaajien ja unionin välisten yhteyksien parantamisen kannalta. Sen olisi edistettävä Länsi-Balkanin alueen yhdentymistä unioniin. Komissio sisällytti Euroopan laajuisen liikenneverkon (TEN-T) tarkistamista koskevaan ehdotukseensa Länsi-Balkanin aluetta halkovan uuden käytävän (Länsi-Balkanin ja itäisen Välimeren käytävä). TEN-T-verkko toimii viitekehyksenä alueen kestävästä liikenneinfrastruktuurin, myös ympäristöystävällisten liikennevälineiden, kuten rautateiden, rahoittamisessa.

- (10) Tukivälineestä olisi tuettava investointeja ja uudistuksia, joilla edistetään tuensaajien siirtymistä kohti talouden ja yhteiskunnan digitalisaatiota 9 päivänä maaliskuuta 2021 annetussa komission tiedonannossa ”2030 Digitaalinen kompassi: eurooppalainen lähestymistapa digitaalista vuosikymmentä varten” esitetyn vuoteen 2030 tähtäävän unionin vision mukaisesti niin, että edistetään osallistavaa digitaalista taloutta, joka hyödyttää kaikkia kansalaisia. Tukivälineen avulla olisi pyrittävä helpottamaan tuensaajien unioniin liittyvien yleisten päämäärien ja digitalisaatiotavoitteiden saavuttamista. Kuten komissio totesi 15 päivänä kesäkuuta 2023 antamassaan tiedonannossa ”5G-kyberturvallisuusvälineistön täytäntöönpano”, 5G-kyberturvallisuusvälineistön olisi toimittava viitekehyksenä unionin rahoituksessa toimille, joilla varmistetaan alueella toteutettavien digitaalisen infrastruktuurin hankkeiden turvallisuus, häiriönsietokyky ja eheyden suojaaminen.
- (11) Tukivälineen tuella olisi pyrittävä saavuttamaan yleiset ja erityistavoitteet, ja sitä myönnettäessä olisi noudatettava vahvistettuja kriteerejä ja selkeitä maksuehtoja. Kyseisiin yleisiin ja erityistavoitteisiin olisi pyrittävä niin, että ne vahvistavat toisiaan. Tukivälineellä olisi tuettava laajentumisprosessia nopeuttamalla mukautumista unionin arvoihin, lainsäädäntöön, sääntöihin, normeihin, toimintapolitiikkoihin ja käytäntöihin, jäljempänä ’säännöstö’, unionin jäsenyyttä silmällä pitäen, nopeutettava alueellista taloudellista yhdentymistä ja tuensaajien asteittaista yhdentymistä unionin sisämarkkinoihin sekä nopeutettava niiden sosioekonomista lähentymistä unioniin. Tukivälineellä olisi myös edistettävä alueellista yhteistyötä, hyviä naapuruussuhteita sekä sovintoa ja riitojen ratkaisemista.

- (12) Sen lisäksi, että tukivälineellä edistetään sosioekonomista lähentymistä, sillä olisi myös autettava nopeuttamaan uudistuksia, jotka liittyvät laajentumisprosessin perusasioihin, kuten oikeusvaltioperiaatteeseen, perusoikeuksiin, muun muassa vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden, mukaan lukien kansalliset vähemmistöt ja romanit, oikeuksiin sekä homo- ja biseksuaalisten sekä trans- ja intersukupuolisten henkilöiden (hlbti) oikeuksiin. Sillä olisi myös parannettava demokraattisten instituutioiden ja julkishallinnon toimintaa; julkisia hankintoja, valtiontukien valvontaa ja julkista varainhoitoa; kaikenlaisen korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa; laadukasta yleissivistävää ja ammatillista koulutusta ja työllisyyspolitiikkaa sekä alueen vihreää siirtymää ja ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamista.
- (13) Tukivälineestä myönnettävällä unionin tuella olisi täydennettävä kahdenvälistä ja alueellista tukea, jota myönnetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1529³ mukaisti, joka on edelleen pääasiallinen väline tuensaajien valmisteleminen unionin jäsenyyttä varten, ja samalla olisi käytettävä mahdollisuuksien mukaan jo olemassa olevia mekanismeja ja rakenteita ja maksimoitava synergiat. Lähestymistavan olisi perustuttava nykyiseen laajentumismenetelmään, erityisesti komission 5 päivänä helmikuuta 2020 antamassaan tiedonannossa ”Liittymisprosessin tehostaminen – Uskottavat jäsenyyšnäkymät Länsi-Balkanin maille” esittämään vuoden 2020 tarkistettuun menetelmään, sekä komission 6 päivänä lokakuuta 2020 hyväksymään Länsi-Balkanin talous- ja investointisuunnitelmaan.

³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2021/1529, annettu 15 päivänä syyskuuta 2021, liittymistä valmistelevalle tukivälineelle (IPA III) perustamisesta (EUVL L 330, 20.9.2021, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj>).

- (14) Tukivälineellä olisi täydennettävä nykyistä talous- ja rahoitusalan vuoropuhelua vaarantamatta sen soveltamisalaa ja siten tehostettava taloudellista yhdentymistä ja valmistautumista unionin toteuttamaan talouspolitiikan monenväliseen valvontaan.
- (15) Tukivälineellä olisi edistettävä kehitysyhteistyön tuloksellisuuden periaatteita siten, että tukea annetaan unionin muista ohjelmista ja välineistä myönnettävän tuen lisäksi ja se täydentää niitä ja pyritään välttämään päällekkäisyyttä ja varmistamaan synergiat tämän asetuksen mukaisen avun ja unionin, jäsenvaltioiden, kolmansien maiden, monenvälisen ja alueellisten järjestöjen ja yhteisöjen antaman muun avun, mukaan lukien sekä vienti- että kehitysrahoituksesta koostuvat yhteiset rahoituspaketit, välillä.
- (16) Osallistavan kumppanuuden periaatteen mukaisesti komission olisi pyrittävä varmistamaan, että tuensaajien asiaankuuluvia sidosryhmiä, mukaan lukien tuensaajien parlamentit, paikallis- ja alueviranomaiset, työmarkkinaosapuolet ja kansalaisjärjestöt, kuullaan asianmukaisesti ja että ne saavat ajoissa käyttöönsä asiaankuuluvat tiedot, jotta ne voivat osallistua mielekkäällä tavalla ohjelmien suunnitteluun ja täytäntöönpanoon sekä niihin liittyviin seurantaprosesseihin.

- (17) Räätelöityä ja kohdennettua teknistä tukea sekä rajatylittävää yhteistyötä koskevaa tukea olisi edelleen annettava tämän tukivälineen tavoitteiden tukemiseksi ja jotta voidaan vahvistaa tuensaajien asiaankuuluvia valmiuksia uudistusohjelmien täytäntöönpanemiseksi.
- (18) Tukivälineellä olisi varmistettava johdonmukaisuus SEU 21 artiklassa vahvistettujen unionin ulkoisen toiminnan yleisten tavoitteiden kanssa ja tuettava niitä, mukaan lukien Euroopan unionin perusoikeuskirjassa vahvistettujen perusoikeuksien kunnioittaminen. Sillä olisi erityisesti varmistettava ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen suojaaminen ja edistäminen.
- (19) Tukivälineellä olisi edistettävä innovointia, tutkimusta ja tutkimuslaitosten ja teollisuuden välistä yhteistyötä vihreän siirtymän ja digitalisaation tukemiseksi edistämällä paikallisia teollisuudenaloja keskittyen erityisesti paikallisiin mikroyrityksiin sekä pieniin ja keskisuuriin yrityksiin ja startup-yrityksiin.
- (20) Tuensaajien olisi osoitettava uskottava sitoutuminen eurooppalaisiin arvoihin, muun muassa lähentymisellään unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, mukaan lukien unionin rajoittavat toimenpiteet.
- (21) Tukivälineen täytäntöönpanossa olisi otettava huomioon unionin strateginen riippumattomuus sekä unionin ja sen jäsenvaltioiden strategiset edut ja unionin perustana olevat arvot.

- (22) Tukivälineen puitteissa toteutettavien toimien olisi tuettava edistymistä kohti unionin sosiaalisten normien sekä ilmasto- ja ympäristönormien noudattamista ja Yhdistyneiden kansakuntien kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamista sekä ilmastomuutosta koskevan Yhdistyneiden kansakuntien puitesopimuksen nojalla hyväksytyn Pariisin sopimuksen, biologista monimuotoisuutta koskevan Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen ja aavikoitumisen estämistä koskevan Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen noudattamista, eivätkä ne saisi edistää ympäristön tilan heikkenemistä eivätkä aiheuttaa haittaa ympäristölle tai ilmastolle. Tukivälineestä rahoitettavien toimenpiteiden olisi oltava tuensaajien energia- ja ilmastosuunnitelmien, niiden kansallisesti määritellyn panoksen ja ilmastoneutraaliuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä koskevan tavoitteen mukaisia. Tukivälineellä olisi edistettävä ilmastomuutoksen hillitsemistä ja parannettava valmiuksia sopeutua sen haitallisiin vaikutuksiin sekä edistettävä ilmastokestävyyttä. Tukivälineen rahoituksella olisi erityisesti edistettävä siirtymistä vähähiiliseen, ilmastoneutraaliin, ilmastokestävään kiertotalouteen.

- (23) Tämän asetuksen täytäntöönpanon ohjenuorana olisi pidettävä tasa-arvon ja syrjimättömyyden periaatteita, sellaisina kuin ne on määritelty tasa-arvon unionin strategioissa. Täytäntöönpanolla olisi edistettävä ja kehitettävä sukupuolten tasa-arvoa ja sen valtavirtaistamista, varmistettava naisten mielekäs osallistuminen päätöksentekoprosesseihin sekä naisten ja tyttöjen voimaannuttaminen ja pyrittävä suojelemaan ja edistämään naisten ja tyttöjen oikeuksia sekä ehkäisemään ja torjumaan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa ottaen huomioon asiaankuuluvat sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevat EU:n toimintasuunnitelmat sekä asiaankuuluvat neuvoston päätelmät ja kansainväliset yleissopimukset. Lisäksi tämä asetusta olisi pantava täytäntöön noudattaen kaikilta osin Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria, myös lastensuojelun ja työntekijän perusoikeuksien osalta. Tukivälineen täytäntöönpanossa olisi noudatettava vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta⁴ ja sen pöytäkirjaa ja varmistettava sen investointien ja teknisen tuessa esteettömyys Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/882⁵ mukaisesti.
- (24) Tämän asetuksen olisi edistettävä 6 päivänä lokakuuta 2020 annettuun komission tiedonantoon ”Länsi-Balkanin talous- ja investointisuunnitelma” sisältyvää Länsi-Balkanin vihreää toimintaohjelmaa vahvistamalla ympäristönsuojelua ja ympäristön ennallistamista, edistämällä ilmastonmuutoksen hillintää ja tehostamalla siihen sopeutumista sekä nopeuttamalla siirtymistä vähähiiliseen talouteen.

⁴ EUVL L 23, 27.1.2010, s. 35.

⁵ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/882, annettu 17 päivänä huhtikuuta 2019, tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista (EUVL L 151, 7.6.2019, s. 70, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj>).

- (25) Kun otetaan huomioon Euroopan vihreän kehityksen ohjelma Euroopan kestävän kasvun strategiana ja se, miten tärkeää on saavuttaa ilmastoon ja biologiseen monimuotoisuuteen liittyvät tavoitteet toimielinten välisen sopimuksen sitoumusten mukaisesti, tukivälineellä olisi edistettävä vihreän kehityksen ohjelman yleisen tavoitteen saavuttamista eli sitä, että 30 prosenttia unionin talousarviomenoista kohdistetaan ilmastotavoitteiden tukemiseen ja 7,5 prosenttia vuonna 2024 ja 10 prosenttia vuosina 2026 ja 2027 biologista monimuotoisuutta koskevien tavoitteiden tukemiseen. Vähintään 37 prosentilla Länsi-Balkanin investointikehyksen, jäljempänä 'WBIF', kautta ohjattavasta rahoitustuesta, jota ei makseta takaisin, olisi edistettävä ilmastotavoitteita. Tämä määrä olisi laskettava käyttämällä Rion tunnusmerkkejä johtuen velvoitteesta raportoida EU:n kansainvälisestä ilmastorahoituksesta OECD:lle sekä muista kansainvälisistä sopimuksista tai kehyksistä. EU:n ilmastokertoimia, joita sovelletaan kaikkiin vuosien 2021–2027 monivuotisen rahoituskehityksen ohjelmiin ja jotka esitetään ilmastotoimien valtavirtaistamista monivuotisessa rahoituskehityksessä 2021–2027 käsittelevässä komission yksiköiden valmisteluasiakirjassa ("Climate Mainstreaming Architecture in the 2021–2027 multiannual Financial Framework" (SWD(2022) 225)), sovelletaan jo kesäkuussa 2025 myös monivuotisen rahoituskehityksen otsakkeen 6 ("Naapurialueet ja muu maailma") ilmastomenoihin. Tukiväline mukautuu muiden otsakkeen 6 välineiden, kuten liittymistä valmistelevan tukivälineen (IPA III), lähestymistapaan, jotta voidaan varmistaa johdonmukainen ilmastoraportointi alueella. Tukivälineestä olisi tuettava toimia, joissa noudatetaan kaikilta osin unionin ilmasto- ja ympäristönormeja ja -painopisteitä sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2020/852⁶ 17 artiklassa tarkoitettua "ei merkittävää haittaa" -periaatetta.

⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2020/852, annettu 18 päivänä kesäkuuta 2020, kestävää sijoittamista helpottavasta kehyksestä ja asetuksen (EU) 2019/2088 muuttamisesta (EUVL L 198, 22.6.2020, s. 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj>).

- (26) Komission olisi yhteistyössä jäsenvaltioiden ja tuensaajien kanssa varmistettava sääntöjenmukaisuus, johdonmukaisuus, yhdenmukaisuus ja täydentävyys, suurempi läpinäkyvyys ja vastuuvollisuus avun toimittamisessa muun muassa toteuttamalla asianmukaisia sisäisiä valvontajärjestelmiä ja petostentorjuntatoimia. Tukivälineestä myönnettävän tuen ennakkoehdona olisi oltava, että kukin tuensaaja ylläpitää ja noudattaa toimivan demokratian mekanismeja, mukaan lukien parlamentaarinen monipuoluejärjestelmä, vapaat ja vilpittömät vaalit, moniarvoiset tiedotusvälineet, riippumaton oikeuslaitos ja oikeusvaltioperiaate, ja takaa kaikkien ihmisoikeusvelvoitteiden, myös vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien, kunnioittamisen. Lisäksi ennakkoehdona olisi oltava Serbian ja Kosovon rakentava sitoutuminen suhteidensa normalisointiin niin, että saavutetaan selvästi mitattavissa olevaa edistystä ja konkreettisia tuloksia, jotta ne voivat panna kaikilta osin täytäntöön kaikki velvoitteensa, jotka johtuvat suhteiden normalisointia koskevasta sopimuksesta ja sen täytäntöönpanoliitteestä sekä kaikista aiemmista vuoropuhelussa sovituista toimista, ja aloittaa neuvottelut suhteiden normalisointia koskevasta kokonaisvaltaisesta sopimuksesta.
- (27) Tukivälineestä myönnettävän unionin tuen enimmäismäärän olisi oltava vuosina 2024–2027 käypinä hintoina 6 miljardia euroa, josta enintään 2 miljardia euroa olisi sellaisen tuen muodossa, jota ei makseta takaisin, ja 4 miljardia euroa unionin rahoitustukena myöntämiä edullisia lainoja, joiden rahoitusvastuut rahoitetaan mainituista 2 miljardista eurosta. Vähintään puolet kokonaismäärästä olisi jaettava WBIF:n kautta, mukaan lukien koko tuki, jota ei makseta takaisin, josta on vähennetty 1,5 prosenttia teknistä ja hallinnollista apua varten ja lainojen rahoittamiseen tarvittavat määrät.

- (28) Tässä asetuksessa vahvistetaan tukivälineen koko keston ajaksi rahoituspuitteet, joita Euroopan parlamentin ja neuvoston on määrä pitää talousarviota koskevasta kurinalaisuudesta, talousarvioyhteistyöstä ja moitteettomasta varainhoidosta sekä uusista omista varoista, mukaan lukien etenemissuunnitelma uusien omien varojen käyttöönottamiseksi, 16 päivänä joulukuuta 2020 tehdyn Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission välisen toimielinten sopimuksen⁷, 18 kohdan mukaisesti ensisijaisena rahoitusohjeenaan vuosittaisessa talousarviomenettelyssä.

⁷ EUVL L 433 I, 22.12.2020, s. 28,
ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2020/1222/oj.

- (29) Poiketen siitä, mitä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/947⁸ 31 artiklan 3 kohdan toisessa virkkeessä säädetään, tukivälineen puitteissa myönnettävistä lainoista johtuvaa rahoitusvastuuta ei pitäisi tukea ulkosuhdetoimien takuujärjestelyllä. Tukivälineestä lainojen muodossa myönnettävän tuen olisi oltava asetuksen (EU, Euratom) 2018/1046⁹, jäljempänä 'varainhoitoasetus', 220 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua rahoitusapua. Kullekin tuensaajalle myönnettävän rahoituksen ohjeellinen määrä olisi laskettava liitteessä olevan kaavan mukaisesti siten, että otetaan huomioon sekä tuensaajan väestön osuus Länsi-Balkanin alueen kokonaisväestöstä että Länsi-Balkanin alueen keskimääräisen asukaskohtaisen BKT:n suhde asianomaisen tuensaajan BKT:hen siten, että väestötekijän painotuskerroin on 60 prosenttia ja BKT-tekijän 40 prosenttia. Jos varojen vapauttamista koskevat maksuehdot eivät täyty, komission olisi voitavat jakaa osa summasta tai koko summa muiden tuensaajien kesken.

⁸ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/947, annettu 9 päivänä kesäkuuta 2021, naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineen – Globaali Eurooppa perustamisesta, Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 466/2014/EU muuttamisesta ja kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/1601 ja neuvoston asetuksen (EY, Euratom) N:o 480/2009 kumoamisesta (EUVL L 209, 14.6.2021, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj>).

⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU, Euratom) 2018/1046, annettu 18 päivänä heinäkuuta 2018, unionin yleiseen talousarvioon sovellettavista varainhoitosäännöistä, asetusten (EU) N:o 1296/2013, (EU) N:o 1301/2013, (EU) N:o 1303/2013, (EU) N:o 1304/2013, (EU) N:o 1309/2013, (EU) N:o 1316/2013, (EU) N:o 223/2014, (EU) N:o 283/2014 ja päätöksen N:o 541/2014/EU muuttamisesta sekä asetuksen (EU, Euratom) N:o 966/2012 kumoamisesta (EUVL L 193, 30.7.2018, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj>).

- (30) Tähän asetukseen olisi sovellettava horisontaalisia varainhoitosääntöjä, jotka Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat hyväksyneet Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEUT', 322 artiklan nojalla. Kyseiset säännöt vahvistetaan varainhoitoasetuksessa, ja niissä määritellään erityisesti menettely, joka koskee talousarvion laatimista ja toteuttamista käyttäen avustuksia, hankintoja, välillistä hallinnointia, rahoitustukea, rahoitusta yhdistäviä toimia ja ulkoisten asiantuntijoiden kulujen korvaamista, sekä määrätään taloushallinnon toimijoiden toiminnan valvonnasta.
- (31) Tukivälineen mukaisia myöntämis- tai hankintamenettelyjä varten olisi tarvittaessa säädettävä osallistumiskelpoisuuden rajoituksia toiminnan erityisluonteen vuoksi tai silloin, kun toiminta vaikuttaa turvallisuuteen tai yleiseen järjestykseen.
- (32) Jotta voidaan varmistaa tukivälineen tehokas täytäntöönpano ja muun muassa helpottaa tuensaajien integroitumista eurooppalaisiin arvoketjuihin, kaikkien tukivälineestä rahoitettavien ja hankittavien tarvikkeiden ja materiaalien olisi oltava peräisin jäsenvaltioista, tuensaajilta, ehdokasmaista ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen sopimuspuolilta sekä maista, jotka antavat tuensaajille tukea, joka on niiden talouden kokoon nähden tasoltaan verrattavissa unionin tukeen, ja joille komissio on vahvistanut vastavuoroisen mahdollisuuden saada ulkoista apua tuensaajamaissa, paitsi jos tarvikkeita ja materiaaleja ei voida hankkia kohtuullisin ehdoin mistä tahansa näistä maista.

- (33) Samalla kun noudatetaan periaatetta, jonka mukaan unionin talousarvio vahvistetaan vuosittain, olisi varmistettava mahdollisuus soveltaa muiden politiikkojen osalta varainhoitoasetuksen mukaisesti joustoa muun muassa varojen siirtämiseksi seuraavalle varainhoitovuodelle ja varojen uudelleensitomiseksi, jotta voidaan varmistaa unionin varojen tehokas käyttö ja siten maksimoida tukivälineestä käytettävissä olevat unionin varat.
- (34) Tukivälineen täytäntöönpanon tueksi kussakin tuensaajamaassa tarvitaan johdonmukainen ja priorisoitu kohdennettujen uudistusten ja investointeihin liittyvien prioriteettien kokonaisuus, jäljempänä 'uudistusohjelma', joka tarjoaa kehyksen osallistavan ja kestävän sosioekonomisen kasvun vauhdittamiselle ja joka on selkeästi esitetty ja kytketty unionin jäsenyysvaatimukseen ja laajentumisprosessin perusasioihin. Uudistusohjelma toimii yleiskehyksenä tukivälineen tavoitteiden saavuttamiselle. Uudistusohjelmaa laadittaessa olisi kuultava tiiviisti asiaankuuluvia sidosryhmiä, kuten edunsaajamaiden parlamentteja, alueellisia ja paikallisia edustuselimiä ja viranomaisia, työmarkkinaosapuolia ja kansalaisjärjestöjä, ja niiden panos olisi otettava huomioon uudistusohjelmassa.
- (35) Unionin tuen maksamisen edellytyksenä olisi oltava maksuehtojen noudattaminen ja komission arvioimissa ja virallisesti hyväksymissä uudistusohjelmissa esitettyjen uudistusten täytäntöönpanon mitattavissa oleva edistyminen. Varojen vapauttaminen olisi porrastettava vastaavasti tukivälineen tavoitteiden mukaisesti.

- (36) Uudistusohjelmiin olisi sisällyttävä kohdennettuja uudistustoimenpiteitä ja investointiprioriteetteja sekä mitattavissa olevista laadullisista ja määrällisistä tavoitteista muodostuvia maksuehtoja, jotka kertovat tyydyttävästä edistymisestä kyseisten toimenpiteiden osalta tai niiden loppuunsaattamisesta. Ohjelmiin olisi sisällyttävä myös ohjeellinen aikataulu toimenpiteiden täytäntöönpanolle. Uudistusohjelmiin olisi sisällyttävä myös alustava luettelo suunnitelluista investointihankkeista, joille kaavaillaan WBIF:n rahoitusta. Tavoitteiden määräajan olisi oltava viimeistään 31 päivä elokuuta 2027, vaikka toimenpiteet, joihin tavoitteet liittyvät, pitäisi olla mahdollista saattaa loppuun vuoden 2027 jälkeenkin mutta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2028.
- (37) Uudistusohjelmaan olisi sisällytettävä selvitys tuensaajan järjestelmästä, jonka avulla voidaan tehokkaasti ehkäistä, havaita ja korjata tukivälineestä myönnettyjen varojen käyttöön liittyvät sääntöjenvastaisuudet, korruptio, mukaan lukien laajamittainen korruptio, petokset ja eturistiriidat, ja järjestelyistä, joilla pyritään välttämään päällekkäisen rahoituksen myöntäminen tukivälineestä ja muista unionin ohjelmista.
- (38) Uudistusohjelmiin olisi sisällyttävä selvitys siitä, miten toimenpiteiden odotetaan edistävän ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamista ja ”ei merkittävää haittaa” -periaatetta sekä digitalisaatiota.

- (39) Uudistusohjelmien mukaisilla toimenpiteillä olisi edistettävä tehokkaan julkisen varainhoidon ja valvontajärjestelmän parantamista, rahanpesun, veronkierron, veron vilpillisen välttelyn, petosten ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa sekä tehokasta valtiontukien valvontajärjestelmää, jotta voidaan varmistaa oikeudenmukaiset olosuhteet kaikille yrityksille. Tuensaajan olisi pantava tällaiset toimenpiteet täytäntöön ohjeelliseen päivämäärään mennessä. Päivämäärä voitaisiin vahvistaa toimenpiteen mukaan tukivälineen täytäntöönpanon alkuvaiheessa.
- (40) Uudistusohjelmien olisi oltava tulosperusteisia, ja niiden olisi sisällettävä indikaattoreita, joilla arvioidaan edistymistä tässä asetuksessa vahvistettujen tukivälineen yleisten ja erityistavoitteiden saavuttamisessa. Kyseisten indikaattoreiden olisi perustuttava kansainvälisesti sovittuihin indikaattoreihin. Indikaattoreiden olisi myös oltava mahdollisimman yhdenmukaisia IPA III:n tuloskehykseen, EKRR+:n tulosten arviointikehykseen ja WBIF-kehykseen sisältyvien keskeisten tulosindikaattoreiden kanssa. Indikaattoreiden olisi oltava merkityksellisiä, hyväksyttyjä, uskottavia, helppoja ja luotettavia.
- (41) Tukivälineestä ei pitäisi tukea toimia tai toimenpiteitä, jotka horjuttavat alueen rauhansopimuksia.

- (42) Komission olisi arvioitava kutakin uudistusohjelmaa tässä asetuksessa vahvistettujen kriteerien perusteella. Tämän asetuksen yhdenmukaisen täytäntöönpanon varmistamiseksi komissiolle olisi siirrettävä näiden uudistusohjelmien hyväksymistä koskevaa täytäntöönpanovaltaa. Tätä valtaa olisi käytettävä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 182/2011¹⁰ mukaisesti. Komissio ottaa asianmukaisesti huomioon neuvoston päätöksen 2010/427/EU¹¹ ja Euroopan ulkosuhdehallinnon, jäljempänä 'EUH', roolin soveltuvin osin ja erityisesti seuratessaan unionin tuelle asetetun asiaankuuluvan ennakkoehdon täyttymistä.
- (43) Tässä asetuksessa tarkoitetun komission täytäntöönpanopäätöksen olisi samanaikaisesti muodostettava varainhoitoasetuksen 110 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun työohjelman, joka koskee tämän asetuksen mukaista rahoitustukea, jota ei makseta takaisin.
- (44) Kun otetaan huomioon tukivälineen täytäntöönpanossa tarvittava jousto, tuensaajan olisi voitava esittää komissiolle perusteltu pyyntö täytäntöönpanopäätöksen muuttamiseksi tilanteessa, jossa se ei objektiivisten olosuhteiden vuoksi enää pysty toteuttamaan uudistusohjelmaa osittain tai kokonaan, mukaan lukien asiaankuuluvat maksuehdot. Tuensaajan olisi voitava esittää perusteltu pyyntö uudistusohjelman muuttamiseksi, tarvittaessa myös ehdottamalla lisäyksiä.

¹⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 182/2011, annettu 16 päivänä helmikuuta 2011, yleisistä säännöistä ja periaatteista, joiden mukaisesti jäsenvaltiot valvovat komission täytäntöönpanovallan käyttöä (EUVL L 55, 28.2.2011, s. 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj>).

¹¹ Neuvoston päätös 2010/427/EU, annettu 26 päivänä heinäkuuta 2010, Euroopan ulkosuhdehallinnon organisaatiosta ja toiminnasta (EUVL L 201, 3.8.2010, s. 30, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2010/427/oj>).

- (45) Komission olisi voitava muuttaa täytäntöönpanopäätöstä erityisesti käytettävissä olevien määrien muuttumisen huomioon ottamiseksi.
- (46) Jos tukivälineestä myönnettyä tukea jaetaan uudelleen, mikä johtaisi siihen, että tuensaaja saisi lisätukea, asianomaisen tuensaajan olisi esitettävä tarkistettu uudistusohjelma, joka sisältää saavutettavia lisätoimenpiteitä. Ennen kuin komissio tekee päätöksiä tuen jakamisesta uudelleen, sen olisi ilmoitettava asiasta Euroopan parlamentille ja neuvostolle.
- (47) Kunkin tuensaajan kanssa olisi tehtävä tukivälinettä koskeva sopimus, jossa vahvistetaan unionin ja tuensaajan välisen rahoitusyhteistyön periaatteet ja täsmennetään tarvittavat tukivälineestä myönnettävän unionin rahoituksen valvontaan, seurantaan, arviointiin, raportointiin ja tarkastukseen liittyvät mekanismit, veroja, tulleja ja muita maksuja koskevat säännöt sekä toimenpiteet sääntöjenvastaisuuksien, petosten, lahjonnan ja eturistiriitojen ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi, tutkimiseksi ja korjaamiseksi. Vastaavasti kunkin tuensaajan kanssa olisi tehtävä myös lainasopimus, jossa vahvistetaan erityismääräykset lainojen muodossa myönnettävän rahoituksen hallinnoinnista ja täytäntöönpanosta. Sekä tukivälinettä koskeva sopimus että lainasopimus olisi toimitettava pyynnöstä Euroopan parlamentille ja neuvostolle.
- (48) Tukivälinettä koskevassa sopimuksessa olisi määrättävä tuensaajien velvollisuudesta varmistaa, että unionin tietosuojaperiaatteiden ja sovellettavien tietosuojasääntöjen mukaisesti kerätään riittävät tiedot henkilöistä ja yhteisöistä, jotka saavat rahoitusta uudistusohjelmien täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevat tiedot, ja että tietoihin on pääsy näiden periaatteiden ja sääntöjen mukaisesti.

- (49) Uudistusohjelmille olisi voitava myöntää rahoitustukea lainan muodossa. Tuensaajien rahoitustarpeiden yhteydessä on aiheellista järjestää rahoitustuki varainhoitoasetuksen 220 a artiklassa säädetyn ja siinä ainoana varainhankintamenetelmänä vahvistetun hajautetun rahoitusstrategian mukaisesti, jonka odotetaan lisäävän unionin joukkolainojen likviditeettiä ja unionin toteuttamien liikkeeseenlaskujen houkuttelevuutta ja kustannustehokkuutta.
- (50) On aiheellista myöntää tuensaajille lainoja erittäin edullisin ehdoin niin, että lainojen enimmäiskesto on 40 vuotta ja niiden pääoman takaisinmaksu alkaa aikaisintaan vuonna 2034. On myös aiheellista poiketa varainhoitoasetuksen 220 artiklan 4 kohdasta.
- (51) Kun otetaan huomioon, että tuensaajille tukivälineen mukaisten lainojen muodossa myönnettävään tukeen liittyvät taloudelliset riskit ovat verrattavissa asetuksen (EU) 2021/947 mukaisiin lainanantotoimiin liittyviin taloudellisiin riskeihin, tämän asetuksen mukaisten lainojen rahoitusvastuiden rahoitusasteen olisi oltava 9 prosenttia varainhoitoasetuksen 211 artiklan mukaisesti ja rahoitusvastuiden rahoitus olisi otettava tukivälineen 2 miljardin euron määrärahoista.

- (52) Sen varmistamiseksi, että rahoitusaste on edelleen asianmukaisessa suhteessa taloudellisiin riskeihin, ja tukivälineen täytäntöönpanon edistymisen esittämiseksi komissiolle olisi SEUT 290 artiklan mukaisesti siirrettävä valta antaa delegoituja säädöksiä rahoitusasteen muuttamisesta ja tulostaulun eri osien määrittelemisestä. On erityisen tärkeää, että komissio asiaa valmistellessaan toteuttaa asianmukaiset kuulemiset, myös asiantuntijatasolla, ja että nämä kuulemiset toteutetaan paremmasta lainsäädännöstä 13 päivänä huhtikuuta 2016 tehdyssä toimielinten välisessä sopimuksessa¹² vahvistettujen periaatteiden mukaisesti. Jotta voitaisiin erityisesti varmistaa tasavertainen osallistuminen delegoitujen säädösten valmisteluun, Euroopan parlamentille ja neuvostolle toimitetaan kaikki asiakirjat samaan aikaan kuin jäsenvaltioiden asiantuntijoille, ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asiantuntijoilla on järjestelmällisesti oikeus osallistua komission asiantuntijaryhmien kokouksiin, joissa valmistellaan delegoituja säädöksiä.
- (53) Jotta voidaan maksimoida unionin rahoitustuen vipuvaikutus lisäinvestointien houkuttelemiseksi ja varmistaa, että unioni pystyy valvomaan menoja, uudistusohjelmia tukevat infrastruktuuri-investoinnit olisi toteutettava WBIF:n kautta. Yksittäiset hankkeet tai ohjelmat olisi toimitettava WBIF:n operatiiviselle johtoryhmälle lausuntoa varten vasta, kun niitä koskevat uudistusohjelmissa vahvistetut maksuehdot täyttyvät. Jos investointeja koskevia maksuehtoja ei täytetä yhden vuoden kuluessa, komission olisi voitava jakaa WBIF:n kautta myönnettävä investointirahoitus uudelleen muiden tuensaajien kesken.

¹² EUVL L 123, 12.5.2016, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2016/512/oj.

- (54) Sen varmistamiseksi, että tuensaajilla on alkurahoitusta ensimmäisten uudistusten täytäntöönpanoa varten, kullakin tuensaajalla olisi oltava mahdollisuus saada enintään 7 prosenttia tässä tukivälineessä säädetyn rahoitustuen kokonaismäärästä ennakkorahoituksena edellyttäen, että rahoitusta on saatavilla ja että tukivälineestä myönnettävän tuen edellytykset täyttyvät.
- (55) Unionin tuen antamisessa tuensaajille on tärkeää taata sekä joustavuus että ohjelmoitavuus. Tässä tarkoituksessa tukivälineestä myönnettävät varat olisi vapautettava ennakkoon sovitun puolivuositaisen aikataulun mukaisesti tuensaajien varojen vapauttamista koskevien pyyntöjen perusteella edellyttäen, että varoja on saatavilla ja komissio on tarkistanut sekä makrotaloudelliseen vakauteen, moitteettomaan julkiseen varainhoitoon ja talousarvion avoimuuteen ja valvontaan liittyvien yleisten edellytysten että asiaankuuluvien maksuehtojen täyttymisen. Jos jokin maksuehto ei täyty uudistusohjelman hyväksymistä koskevassa päätöksessä asetetun ohjeellisen aikataulun mukaisesti, komissio voi pidättää kyseistä ehtoa vastaavien varojen maksamisen osittain tai kokonaan osittaisia maksuja koskevaa menetelmää noudattaen. Pidätetyt varat voidaan maksaa seuraavana maksukautena ja viimeistään 12 kuukauden kuluttua ohjeellisessa aikataulussa vahvistetusta alkuperäisestä määräajasta edellyttäen, että maksuehdot täyttyvät. Ensimmäisenä täytäntöönpanovuonna kyseistä määräaikaa olisi pidennettävä 24 kuukauteen ensimmäisestä kielteisestä arvioinnista.

- (56) Poiketen siitä, mitä varainhoitoasetuksen 116 artiklan 2 ja 5 kohdassa säädetään, on aiheellista asettaa valtioiden talousarvioihin suoritettavien maksujen määräaika niin, että se alkaa päivästä, jona tuensaajalle annetaan tiedoksi päätös, jolla maksun suorittaminen hyväksytään, ja luopua komission suorittamasta viivästyskorkojen maksamisesta tuensaajalle.
- (57) Komission olisi toimitettava Euroopan parlamentin pyynnöstä vastuuvapausmenettelyn yhteydessä yksityiskohtaiset tiedot unionin talousarvion toteuttamisesta tukivälineen puitteissa, erityisesti siltä osin kuin on kyse suoritetuista tarkastuksista, mukaan lukien havaitut puutteet ja toteutetut korjaavat toimenpiteet, sekä investointisopimusten tekemisestä WBIF:n puitteissa, mukaan lukien tapauksen mukaan tuensaajien osarahoituksen määrä ja muut rahoituslähteet, myös muista unionin rahoitusvälineistä.
- (58) SEU 29 artiklan ja SEUT 215 artiklan perusteella hyväksytyjen unionin rajoittavien toimenpiteiden yhteydessä varoja ja taloudellisia resursseja ei saa suoraan tai välillisesti asettaa nimettyjen oikeushenkilöiden, yhteisöjen tai elinten saataville tai niiden hyväksi. Tukivälineestä ei näin ollen saisi antaa tukea tällaisille nimetyille yhteisöille eikä niiden omistamille tai määräysvallassa oleville yhteisöille.

- (59) Varainhoitoasetuksen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU, Euratom) N:o 883/2013¹³ sekä neuvoston asetusten (EY, Euratom) N:o 2988/95¹⁴, (Euratom, EY) N:o 2185/96¹⁵ ja (EU) 2017/1939¹⁶ mukaisesti unionin taloudellisia etuja on suojattava oikeasuhteisin toimenpitein, jotka liittyvät esimerkiksi sääntöjenvastaisuuksien, petosten, lahjonnan, eturistiriitojen ja päällekkäisen rahoituksen ehkäisemiseen, havaitsemiseen, korjaamiseen ja tutkimiseen sekä hukattujen, aiheettomasti maksettujen tai virheellisesti käytettyjen varojen takaisinperintään.
- (60) Erityisesti Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) olisi asetusten (Euratom, EY) N:o 2185/96 ja (EU, Euratom) N:o 883/2013 nojalla voitava tehdä hallinnollisia tutkimuksia, muun muassa paikalla suoritettavia tarkastuksia ja todentamisia, selvittääkseen, onko tapahtunut petoksia, korruptiota tai muuta unionin taloudellisia etuja vahingoittavaa laitonta toimintaa.

¹³ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU, Euratom) N:o 883/2013, annettu 11 päivänä syyskuuta 2013, Euroopan petostentorjuntaviraston (OLAF) tutkimuksista sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1073/1999 ja neuvoston asetuksen (Euratom) N:o 1074/1999 kumoamisesta (EUVL L 248, 18.9.2013, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/883/oj>).

¹⁴ Neuvoston asetukset (EY, Euratom) N:o 2988/95, annettu 18 päivänä joulukuuta 1995, Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta (EYVL L 312, 23.12.1995, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1995/2988/oj>).

¹⁵ Neuvoston asetukset (Euratom, EY) N:o 2185/96, annettu 11 päivänä marraskuuta 1996, komission paikan päällä suorittamista tarkastuksista ja todentamisista Euroopan yhteisöjen taloudellisiin etuihin kohdistuvien petosten ja muiden väärinkäytösten estämiseksi (EYVL L 292, 15.11.1996, s. 2, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj>).

¹⁶ Neuvoston asetukset (EU) 2017/1939, annettu 12 päivänä lokakuuta 2017, tiiviimmän yhteistyön toteuttamisesta Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisessa (EUVL L 283, 31.10.2017, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj>).

- (61) Komission, OLAFin, Euroopan tilintarkastustuomioistuimen ja tapauksen mukaan Euroopan syyttäjänviraston, jäljempänä 'EPPO', olisi varainhoitoasetuksen 129 artiklan mukaisesti saatava tarvittavat oikeudet ja valtuudet, myös unionin varojen hoitamiseen osallistuvilta kolmansilta osapuolilta.
- (62) Komission olisi varmistettava, että tukiväline suojaa tehokkaasti unionin taloudellisia etuja. Kun otetaan huomioon tuensaajille myönnetyn myös välillisesti hallinnoidun rahoitustuen pitkät perinteet ja se, että tuensaajat ovat asteittain mukautuneet unionin sisäisen valvonnan standardeihin ja käytäntöihin, komission olisi voitava tukeutua suurelta osin tuensaajien sisäisen valvonnan järjestelmien ja petostentorjuntajärjestelmien toimintaan. Komissiolle ja OLAFille ja tapauksen mukaan EPPOLle olisi erityisesti ilmoitettava viipymättä kaikista epäillyistä sääntöjenvastaisuuksista, petoksista, lahjonnasta ja eturistiriidoista, jotka vaikuttavat tukivälineestä myönnettävien varojen käyttöön.
- (63) Lisäksi tuensaajien olisi raportoitava komissiolle viipymättä sääntöjenvastaisuuksista, mukaan lukien petokset, joista on tehty ensimmäinen hallinnollinen tai oikeudellinen päätelmä, ja pidettävä se ajan tasalla hallinnollisten ja oikeudellisten menettelyjen etenemisestä. Koska tavoitteena on jäsenvaltioiden hyviin toimintatapoihin mukautuminen, tämän raportoinnin olisi tapahduttava sähköisesti komission perustamaa sääntöjenvastaisuuksien hallinnointijärjestelmää käyttäen.

- (64) Kunkin tuensaajan olisi perustettava seurantajärjestelmä, jota voidaan hyödyntää puolivuositaisessa kertomuksessa sen uudistusohjelman maksuehtojen täyttymisestä. Kertomus esitetään varojen vapauttamista koskevan puolivuositaisen pyynnön yhteydessä. Tuensaajien olisi kerättävä tietoja, joiden avulla voidaan ehkäistä, havaita ja korjata tukivälineestä tuettaviin toimenpiteisiin liittyviä sääntöjenvastaisuuksia, petoksia, korruptiota ja eturistiriitoja, ja tarjottava pääsy näihin tietoihin.
- (65) Komission olisi varmistettava, että käytössä on selkeät seurannan ja riippumattoman arvioinnin mekanismit, jotta unionin talousarvion täytäntöönpanossa toteutuvat vastuuvollisuus ja läpinäkyvyys ja jotta edistymistä tämän asetuksen tavoitteiden saavuttamisessa voidaan arvioida tehokkaasti.
- (66) Komission olisi toimitettava Euroopan parlamentille ja neuvostolle vuosittain kertomus edistymisestä tämän asetuksen tavoitteiden saavuttamisessa ja käsiteltävä myös synergioita muiden unionin ohjelmien kanssa ja tapoja, joilla se täydentää niitä, erityisesti asetuksen (EU) 2021/1529 mukaisesti myönnettyä tukea, päällekkäisen tuen ja päällekkäisen rahoituksen välttämiseksi.
- (67) Avoimuuden ja vastuuvollisuuden vuoksi tuensaajien olisi julkaistava tiedot lopullisista tuensaajista, jotka saavat rahoitusta yli 50 000 euroa kumulatiivisesti tämän tukivälineen mukaisten uudistusten ja investointien täytäntöönpanon aikana.
- (68) Komission olisi arvioitava tukivälinettä sen toteuttamisen jälkeen.

- (69) Tuensaajien olisi tuettava vapaita ja moniarvoisia tiedotusvälineitä, jotka lisäävät ja edistävät unionin arvojen ja unionin mahdollisen jäsenyyden hyötyjen ja velvoitteiden tuntemusta, ja toteutettava samalla päättäväisiä toimia ulkomaisen tiedon manipuloinnin ja häirinnän torjunnan osalta. Niiden olisi myös varmistettava ennakoiva, selkeä ja johdonmukainen julkinen viestintä, myös unionin tuesta. Unionin rahoituksen saajien olisi aktiivisesti ilmaistava rahoituksen alkuperä ja varmistettava unionin rahoituksen näkyvyys EU:n ulkoisen toiminnan viestintää ja näkyvyyttä koskevan käsikirjan (Communication and Visibility Manual for EU External Actions) mukaisesti.
- (70) Tukivälineen täytäntöönpanon ohella olisi toteutettava vahvistettua strategista viestintää ja julkisuusdiplomatiaa, jotta voidaan edistää unionin arvoja ja korostaa unionin antaman tuen lisäarvoa.
- (71) Jäsenvaltiot eivät voi riittävällä tavalla saavuttaa tämän asetuksen tavoitteita, vaan ne voidaan saavuttaa paremmin unionin tasolla. Sen vuoksi unioni voi toteuttaa toimenpiteitä SEU 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Mainitussa artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä asetuksessa ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen kyseisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
- (72) Jotta tuensaajille voidaan myöntää rahoitusta hyvissä ajoin ja viipymättä, tämän asetuksen olisi tultava voimaan sitä päivää seuraavana päivänä, jona se julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*,

OVAT HYVÄKSYNEET TÄMÄN ASETUKSEN:

I luku

Yleiset säännökset

1 artikla

Kohde

1. Tällä asetuksella perustetaan Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvutukiväline, jäljempänä 'tukiväline'.

Siinä vahvistetaan tukivälineen tavoitteet, sen rahoitus ja määrärahat vuosiksi 2024–2027, välineestä annettavan unionin rahoituksen muodot ja tällaisen rahoituksen myöntämistä koskevat säännöt.

2. Tukivälineellä täydennetään asetusta (EU) 2021/1529, jotta Länsi-Balkanin maille voidaan antaa tukea EU:hun liittyvien uudistusten, erityisesti osallistavien ja kestävien, unionin arvojen mukaisten sosioekonomisten uudistusten ja laajentumisprosessin perusasioita koskevien uudistusten sekä investointien toteuttamiseen niiden uudistusohjelmien panemiseksi täytäntöön III luvun mukaisesti.

2 artikla
Määritelmät

Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

- 1) 'tuensaaajalla' mitä tahansa seuraavista: Albania, Bosnia ja Hertsegovina, Kosovo , Montenegro, Pohjois-Makedonia tai Serbia;
- 2) 'laajentumispoliitiikan kehyksellä' tämän asetuksen täytäntöönpanoa koskevaa yleistä politiikan kehystä, jonka Eurooppa-neuvosto ja neuvosto ovat määritelleet ja johon sisältyy tarkistettu laajentumismenetelmä, sopimuksia, joilla luodaan oikeudellisesti sitova suhde tuensajiin, tarvittaessa ehdokasmaiden kanssa käytävien liittymisneuvottelujen neuvottelukehykset, sekä Euroopan parlamentin päätöslauselmia, asiaankuuluvia komission tiedonantoja tarvittaessa myös oikeusvaltioperiaatteesta, sekä komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisiä tiedonantoja;
- 3) 'tukivälinettä koskevalla sopimuksella' komission ja tuensaaajan välillä sovittua järjestelyä, jossa vahvistetaan tuensaaajan ja komission tämän asetuksen nojalla tekemän rahoitusyhteistyön periaatteet; tämä järjestely on tämän asetuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettujen varojen osalta varainhoitoasetuksen 114 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu rahoitussopimus;
- 4) 'lainasopimuksella' komission ja tuensaaajan välistä järjestelyä, jossa vahvistetaan tukivälineestä myönnettävään tukeen sovellettavat ehdot;

- 5) 'uudistusohjelmilla' kattavaa, johdonmukaista ja priorisoitua joukkoa kohdennettuja uudistuksia ja ensisijaisia investointikohteita kussakin tuensaajamaassa, mukaan lukien maksuehdot, jotka edellyttävät tyydyttävää edistymistä kyseisten toimenpiteiden osalta tai niiden loppuunsaattamista, sekä ohjeellista aikataulua niiden täytäntöönpanolle;
- 6) 'toimenpiteillä' III luvun mukaisissa uudistusohjelmissa vahvistettuja uudistuksia ja investointeja;
- 7) 'maksuehdoilla' varojen vapauttamisen edellytyksiä tuensaajien toteuttamien havaittavissa ja mitattavissa olevien laadullisten tai määrällisten tavoitteiden muodossa; maksuehdot vahvistetaan III luvun mukaisessa uudistusohjelmassa;
- 8) 'rahoitusta yhdistävällä toimella' unionin talousarviosta tuettavaa toimea, jossa on yhdistetty unionin talousarviosta rahoitettavat tuet, joita ei makseta takaisin, ja kehitysrahoituslaitosten tai muiden julkisten rahoituslaitosten, mukaan lukien vientiluottolaitokset, taikka kaupallisten rahoituslaitosten ja sijoittajien myöntämät takaisin maksettavat tuet.
- 9) 'lopullisella tuensaajalla' henkilöä tai yhteisöä, joka saa rahoitusta tukivälineestä; rahoitustukena saataville asetettavan tukivälineen osan osalta lopullinen tuensaaja on tuensaajan valtionkonttori; Länsi-Balkanin investointikehyksen (WBIF) kautta saataville asetettavan tukivälineen osan osalta lopullinen tuensaaja on investointihankkeen toteuttava toimeksisaaja tai alihankkija.
- 10) "ei merkittävää haittaa" -periaatteella' sitä, että ei tueta eikä harjoiteta taloudellista toimintaa, joka aiheuttaa asetuksen (EU) 2020/852 17 artiklassa tarkoitettua merkittävää haittaa tapauksen mukaan mille tahansa ympäristötavoitteista.

3 artikla
Tukivälineen tavoitteet

1. Tukivälineen yleisenä tavoitteena on
 - a) tukea laajentumisprosessia nopeuttamalla mukautumista unionin arvoihin, säädöksiin, sääntöihin, normeihin, politiikkoihin ja käytäntöihin, jäljempänä 'säännöstö', hyväksymällä ja panemalla täytäntöön uudistuksia tulevaa unionin jäsenyyttä silmällä pitäen;
 - b) nopeuttaa alueellista taloudellista yhdentymistä ja asteittaista yhdentymistä unionin sisämarkkinoihin;
 - c) nopeuttaa tuensaajien talouksien sosioekonomista lähentymistä unionin kanssa;
 - d) edistää alueellista yhteistyötä, hyviä naapuruussuhteita, sovintoa ja riitojen ratkaisemista Länsi-Balkanilla sekä ihmisten välisiä yhteyksiä.

2. Tukivälineen erityistavoitteena on

- a) vahvistaa laajentumisprosessin perusasioita, kuten oikeusvaltioperiaatetta ja perusoikeuksia, demokraattisten instituutioiden toimintaa, myös alue- ja paikallistasolla ja mukaan lukien kahtiajaon poistaminen, sekä julkishallintoa, ja täyttää taloudelliset kriteerit; tähän kuuluu oikeuslaitoksen riippumattomuuden edistäminen, alueen turvallisuuden ja vakauden lujittaminen, petosten ja korruption kaikkien muotojen torjunnan tehostaminen, mukaan lukien laajamittainen korruptio ja nepotismi, järjestäytynyt rikollisuus, rajatylittävä rikollisuus ja rahanpesu sekä terrorismin rahoitus, veronkierto ja veropetokset sekä verojen välttely; kansainvälisen oikeuden noudattamisen lisääminen; tiedotusvälineiden vapauden ja riippumattomuuden ja akateemisen vapauden lujittaminen; vihapuheen torjuminen; kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten luominen, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun edistäminen; sukupuolten tasa-arvon, sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistamisen ja naisten ja tyttöjen voimaannuttamisen, syrjimättömyyden ja suvaitsevuuden edistäminen, jotta voidaan varmistaa vähemmistöihin, kuten kansallisiin vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden ja romanien sekä homo- ja biseksuaalisten sekä trans- ja intersukupuolisten henkilöiden oikeuksien kunnioittaminen ja parantaa niitä;
- b) edistää tuensaajien täysimääräistä mukautumista unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan (YUTP), unionin rajoittavat toimenpiteet mukaan luettuina;
- c) torjua unionia ja sen arvoja vastaan suunnattua disinformaatiota ja ulkomaista tiedonmanipulointia ja häirintää;
- d) edistää viisumipolitiikkojen yhdenmukaistamista unionin kanssa;

- e) tehostaa julkishallintoa, kehittää paikallisia valmiuksia ja investoida tuensaajamaiden hallinnolliseen henkilöstöön; varmistaa tietojen saatavuus, julkinen valvonta ja kansalaisyhteiskunnan osallistuminen päätöksentekoprosesseihin; tukea läpinäkyvyyttä, vastuuvollisuutta, rakenneuudistuksia ja hyvää hallintoa kaikilla tasoilla, myös julkisten varojen jakamista ja saatavuutta koskevien valvonta- ja tutkimusvaltuuksien osalta, sekä julkisen varainhoidon, julkisten hankintojen ja valtiontukien valvonnan aloilla; tukea aloitteita kansainvälisen oikeuden tukemiseksi ja sen noudattamisen valvomiseksi tuensaajamaissa sekä tähän työhön osallistuvia toimijoita;
- f) nopeuttaa tuensaajien siirtymää kestäviksi, ilmastoneutraaleiksi ja osallistaviksi talouksiksi, jotka kykenevät kestämaan unionin sisämarkkinoiden kilpailupaineita, ja niiden investointiympäristön vakauttamista sekä niiden strategisten riippuvuuksien vähentämistä;
- g) edistää alueellista taloudellista yhdentymistä erityisesti edistämällä yhteisten alueellisten markkinoiden luomista;
- h) edistää tuensaajien taloudellista yhdentymistä unionin sisämarkkinoihin erityisesti lisäämällä kauppaa- ja investointivirtoja ja häiriönsietokykyisiä arvoketjuja;
- i) tukea alueellista taloudellista yhdentymistä ja tiiviimpää yhdentymistä unionin sisämarkkinoihin parantamalla alueen kestäviä yhteyksiä Euroopan laajuisten verkkojen avulla, jotta vahvistetaan alueellista yhteistyötä, hyviä naapuruussuhteita, sovintoa sekä ihmisten välisiä yhteyksiä;

- j) nopeuttaa osallistavaa ja kestävää vihreää siirtymää ilmastoneutraaliuteen vuoteen 2050 mennessä Pariisin sopimuksen ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelman sekä vuonna 2020 hyväksytyn Länsi-Balkanin vihreän toimintaohjelman mukaisesti ottaen huomioon kaikki talouden alat, erityisesti energia-ala, mukaan lukien siirtyminen vähähiiliseen, ilmastoneutraaliin ja ilmastokestävään kiertotalouteen varmistuen samalla, että investoinnit ovat ”ei merkittävää haittaa” -periaatteen mukaisia;
- k) edistää digitalisaatiota ja digitaalisia taitoja kestävä kehityksen ja osallistavan kasvun mahdollistajina;
- l) edistää innovointia, tutkimusta ja tutkimuslaitosten ja teollisuuden välistä yhteistyötä vihreän siirtymän ja digitalisaation tukemiseksi edistämällä paikallisia teollisuudenaloja keskittyen erityisesti paikallisiin mikroyrityksiin sekä pieniin ja keskisuuriin yrityksiin ja startup-yrityksiin;
- m) edistää laadukasta yleissivistävää ja ammatillista koulutusta ja uudelleen- ja täydennyskoulutusta kaikilla tasoilla keskittyen erityisesti nuoriin, myös nuorisotyöttömyyden torjumiseen, aivovuodon ehkäisemiseen ja haavoittuvassa asemassa olevien yhteisöjen tukemiseen, ja edistää työllisyystoimia, myös työntekijöiden oikeuksia Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaisesti, ja köyhyyden torjuntaa.

4 artikla
Yleiset periaatteet

1. Tukivälineen mukainen yhteistyö on tarveperusteista, ja sillä edistetään kehitysyhteistyön tuloksellisuutta koskevia periaatteita, joita ovat tuensaajien omavastuu kehityksen prioriteeteista, keskittyminen selkeään ehdollisuuteen ja konkreettisiin tuloksiin, osallistavat kumppanuudet, läpinäkyvyys ja keskinäinen vastuuvastuuvelvollisuus. Tämä yhteistyö perustuu tulokselliseen ja tehokkaaseen resurssien kohdentamiseen ja käyttöön. Tukivälineellä pyritään varmistamaan investointihankkeiden asianmukainen maantieteellinen tasapaino.
2. Makrotaloudellisen rahoitusavun myöntäminen ei kuulu tämän tukivälineen soveltamisalaan.
3. Tukivälineestä myönnettävä tuki täydentää muista unionin ohjelmista ja välineistä myönnettävää tukea ja tulee sen lisäksi. Tämän asetuksen nojalla tukikelpoisille toimille voidaan myöntää tukea myös muista unionin ohjelmista ja välineistä edellyttäen, ettei tällaista tukea käytetä samojen kustannusten kattamiseen ja että varmistetaan asianmukainen valvonta ja talousarvion valvonta. Komissio varmistaa tukivälineen ja muiden unionin ohjelmien täydentävyyden ja synergiat, jotta voidaan välttää päällekkäinen tuki ja päällekkäinen rahoitus. Tämän asetuksen ja asetuksen (EU) 2021/1529 mukainen tuki eivät saa olla päällekkäisiä.

4. Toimiensa täydentävyyden, johdonmukaisuuden ja tehokkuuden edistämiseksi komissio ja jäsenvaltiot tekevät yhteistyötä ja pyrkivät välttämään päällekkäisyyttä ja varmistamaan synergiat tämän asetuksen mukaisen tuen ja unionin, jäsenvaltioiden, kolmansien maiden, monenvälisten ja alueellisten järjestöjen ja yhteisöjen, kuten kansainvälisten järjestöjen ja asiaankuuluvien kansainvälisten rahoituslaitosten, virastojen ja unionin ulkopuolisten avunantajien, antaman muunlaisen avun, mukaan lukien sekä vienti- että kehitysrahoituksesta koostuvat yhtenäiset rahoituspaketit, kanssa ulkoisen avun operatiivisen koordinoinnin vahvistamista koskevien vakiintuneiden periaatteiden mukaisesti muun muassa tehostamalla koordinointia jäsenvaltioiden kanssa paikallistasolla. Kyseiseen paikallistason koordinointiin kuuluvat säännölliset ja oikea-aikaiset kuulemiset sekä tiheä tietojenvaihto tukivälineen täytäntöönpanon kaikissa vaiheissa.
5. Tukivälineen soveltamisalaan kuuluvissa toimissa valtavirtaistetaan demokratia, ihmisoikeudet ja sukupuolten tasa-arvo ja edistetään niitä ja mukaudutaan asteittain unionin sosiaalisiin normeihin sekä ilmasto- ja ympäristönormeihin, valtavirtaistetaan ilmastomuutoksen hillintä ja ilmastomuutokseen sopeutuminen ja tarvittaessa katastrofiriskin vähentäminen, ympäristönsuojelu ja biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen, tarvittaessa myös tekemällä ympäristövaikutusten arviointeja, ja niillä tuetaan kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista edistämällä sellaista yhdenmukaista toimintaa, jolla voidaan saada aikaan sivuhyötyjä ja saavuttaa useita tavoitteita johdonmukaisella tavalla. Toimissa vältetään hukkainvestointeja, ja niissä noudatetaan ”ei merkittävää haittaa” -periaatetta ja ”ketään ei jätetä” -periaatetta ja pyritään valtavirtaistamaan kestävyysnäkökohdat Euroopan vihreän kehityksen ohjelman mallin mukaisesti.

6. Tuensaajat ja komissio varmistavat, että sukupuolten tasa-arvo, sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen ja sukupuolinäkökulman sisällyttäminen otetaan huomioon ja niitä edistetään koko uudistusohjelmien valmistelun ja tukivälineen täytäntöönpanon ajan. Tuensaajat ja komissio toteuttavat asianmukaisia toimenpiteitä sukupuoleen, rotuun tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, vammaisuuteen, ikään tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvan syrjinnän estämiseksi. Komissio raportoi näistä toimenpiteistä osana säännöllistä raportointiaan sukupuolten tasa-arvon edistämistä koskevien toimintasuunnitelmien yhteydessä.
7. Tukivälineestä ei tueta toimia tai toimenpiteitä, jotka ovat yhteensopimattomia tuensaajien energia- ja ilmastosuunnitelmien, Pariisin sopimuksen mukaisten kansallisesti määriteltujen panosten tai ilmastoneutraaliuden saavuttamista viimeistään vuoteen 2050 mennessä koskevan tavoitteen kanssa tai joilla edistetään investointeja fossiilisiin polttoaineisiin tai joilla on merkittäviä haitallisia vaikutuksia ympäristöön, ilmastoon tai biologiseen monimuotoisuuteen.
8. Osallistavan kumppanuuden periaatteen mukaisesti komissio pyrkii tarvittaessa varmistamaan demokraattisen valvonnan siten, että tuensaajan hallitus kuulee asianomaista parlamenttia sekä asiaankuuluvia sidosryhmiä, mukaan lukien paikallis- ja alueviranomaiset, työmarkkinaosapuolet ja kansalaisjärjestöt, myös haavoittuvat ryhmät, tarvittaessa kaikki vähemmistöt ja yhteisöt, jotta ne voivat osallistua tukivälineen nojalla rahoituskelpoisten toimien suunnitteluun ja täytäntöönpanoon sekä niihin liittyviin seuranta-, valvonta- ja arviointiprosesseihin tarpeen mukaan. Kyseisellä kuulemisella pyritään ilmentämään tuensaajamaan yhteiskunnan moniarvoisuutta.

9. Komissio varmistaa tiiviissä yhteistyössä jäsenvaltioiden ja tuensaajien kanssa niiden unionin sitoumusten täytäntöönpanon, jotka koskevat läpinäkyvyyden ja vastuuvollisuuden lisäämistä tuen toimittamisessa, muun muassa edistämällä sisäisen valvonnan järjestelmien ja petostentorjuntatoimien käyttöönottoa ja tehostamista. Komissio asettaa tietoa tuen määrästä ja kohteista julkisesti saataville 26 artiklassa tarkoitetun tulostaulun kautta. Tuensaajien on julkaistava 22 artiklassa esitetyllä tavalla ajantasaiset tiedot lopullisista tuensaajista, jotka saavat unionin rahoitusta tämän tukivälineen mukaisten uudistusten ja investointien täytäntöönpanoon.

5 artikla

Unionin tuen ennakkoehdot

1. Tukivälineestä myönnettävän tuen ennakkoehdtona on, että
- a) tuensaajat pitävät yllä ja kunnioittavat toimivia demokratian mekanismeja, mukaan lukien parlamentaarinen monipuoluejärjestelmä, vapaat ja rehelliset vaalit, moniarvoiset tiedotusvälineet, riippumaton oikeusjärjestelmä ja oikeusvaltioperiaate, ja takaavat kaikkien ihmisoikeuksien, myös vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden oikeuksien, kunnioittamisen;
 - b) kun tuensaajat ovat Serbia ja Kosovo, ne sitoutuvat rakentavasti suhteidensa normalisointiin saavuttamalla mitattavissa olevaa edistystä ja konkreettisia tuloksia, jotta ne voivat panna kaikilta osin täytäntöön kaikki velvoitteensa, jotka johtuvat suhteiden normalisointia koskevasta sopimuksesta ja sen täytäntöönpanoliitteestä sekä kaikista aiemmista vuoropuhelussa sovituista toimista, ja aloittavat neuvottelut suhteiden normalisointia koskevasta kokonaisvaltaisesta sopimuksesta.

2. Komissio valvoo 1 kohdassa asetettujen ennakkoehtojen täyttymistä ennen tukivälineen mukaisten varojen, mukaan lukien ennakkorahoitus, vapauttamista tuensaajille ja tukivälineestä myönnetyn tuen koko keston ajan ottaen asianmukaisesti huomioon laajentumispolitiikan kehityksen. Komissio ottaa valvontaprosessissa huomioon myös kansainvälisten elinten, kuten Euroopan neuvoston ja sen Venetsian komission tai Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston, asiaankuuluvat suositukset.
3. Tämän artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetyn ennakkoehdon osalta komissio ottaa asianmukaisesti huomioon EUH:n tehtävän ja osallistumisen päätöksen 2010/427/EU mukaisesti.
4. Komissio voi antaa päätöksen, jossa todetaan, että jokin tämän artiklan 1 kohdassa säädetystä ennakkoehdoista ei täyty, ja erityisesti keskeyttää 21 artiklassa tarkoitettujen varojen vapauttamisen riippumatta siitä, täyttyvätkö 12 artiklassa tarkoitetut maksuehdot.

II luku

Rahoitus ja täytäntöönpano

6 artikla

Talousarvio

1. Jäljempänä olevien 2 ja 3 kohdan nojalla käyttöön asetettavien varojen määrä on enintään 6 000 000 000 euroa vuosina 2024–2027.
2. Tukivälineen täytäntöönpanon kokonaismäärärahat 1 päivän tammikuuta 2024 ja 31 päivän joulukuuta 2027 välisellä ajanjaksolla ovat 2 000 000 000 euroa jaettuna seuraavasti:
 - a) 98,5 prosenttia tuensaajille uudistusohjelmien täytäntöönpanoon myönnettävänä rahoitustukena, jota ei makseta takaisin;
 - b) 1,5 prosenttia 6 kohdan mukaisiin menoihin.
3. Lainojen muodossa annettavaa tukea on saatavilla enintään 4 000 000 000 euroa 1 päivän tammikuuta 2024 ja 31 päivän joulukuuta 2027 välisellä ajanjaksolla. Tämä määrä ei sisälly asetuksen (EU) 2021/947 31 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun ulkosuhdetoimien takuujärjestelyn määrään.

4. Komissio vahvistaa kunkin tuensaajan saatavilla olevan rahoituksen alustavan ohjeellisen määrän liitteessä vahvistetun menetelmän mukaisesti 15 artiklassa tarkoitetussa vastaavassa täytäntöönpanopäätöksessä, ja se lasketaan viimeisimpien 33 artiklan mukaisena tämän asetuksen voimaantulopäivänä saatavilla olevien tietojen perusteella. Ohjeelliset määrät voivat muuttua tukivälineen täytäntöönpanon aikana 21 artiklassa vahvistettujen periaatteiden mukaisesti.
5. Tämän asetuksen 19 artiklan nojalla asetuksen (EU) 2021/1529 12 artiklassa tarkoitetun Länsi-Balkanin investointikehyksen, jäljempänä 'WBIF', puitteissa saataville asetettujen varojen määrän on oltava vähintään 50 prosenttia tämän artiklan 1 kohdassa vahvistetusta kokonaismäärästä. Tähän rahoitusosuuteen on sisällytettävä tämän artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu rahoitustuki, jota ei makseta takaisin, kokonaisuudessaan sen jälkeen, kun siitä on vähennetty rahoitusvastuiden rahoituksen määrä.

6. Edellä 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja varoja voidaan käyttää tukivälineen täytäntöönpanoa koskevaan tekniseen ja hallinnolliseen apuun, kuten valmistelutoimiin, seuranta-, valvonta-, tarkastus- ja arviointitoimiin, joita tukivälineen hallinnointi ja sen tavoitteiden saavuttaminen edellyttävät, erityisesti selvityksiin, asiantuntijakokouksiin, koulutuksiin, tuensaajien viranomaisten kuulemisiin, konferensseihin, sidosryhmien kuulemiseen, mukaan lukien paikallis- ja alueviranomaiset ja kansalaisjärjestöt, tiedotus- ja viestintätoimiin, mukaan lukien osallistavat yhteystoimet, sekä unionin poliittisia painopisteitä koskevaan toimielinten viestintään, siltä osin kuin ne liittyvät tämän asetuksen tavoitteisiin, tiedonkäsittelyyn ja -vaihtoon tarkoitettuihin tietoverkkoihin liittyviin menoihin, toimielinten tietoteknisiin välineisiin sekä kaikkiin muihin menoihin, joita komissiolle aiheutuu päätoimipaikassa ja unionin edustustoissa tukivälineen yhteydessä tarvittavasta hallinnollisesta ja koordinoituksesta. Menoihin voidaan lukea myös kustannukset, joita aiheutuu avoimuutta lisäävistä toimista ja muista toimista, kuten laadunvalvonnasta ja hankkeiden tai ohjelmien seurannasta paikalla, sekä vertaisneuvonnasta ja uudistusten ja investointien arviointiin ja toteuttamiseen liittyvistä asiantuntijapalveluista.

7 artikla

Unionin rahoituksen toteutus ja muodot

1. Tukiväline pannaan täytäntöön varainhoitoasetuksen mukaisesti joko suoraan hallinnoiden tai siten, että sitä hallinnoidaan välillisesti mainitun asetuksen 62 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan c alakohdassa tarkoitettujen yhteisöjen kanssa.
2. Unionin rahoitusta voidaan myöntää missä tahansa varainhoitoasetuksessa vahvistetussa muodossa, erityisesti rahoitustukena, avustuksina, hankintoina ja rahoitusta yhdistävinä toimina.

3. Vaaditusta operatiivisesta ja rahoituskapasiteetista riippuen rahoitusta yhdistäviä toimia täytäntöönpaneva valtuutettu toimija voi olla Euroopan investointipankkiryhmä, monenvälinen eurooppalainen rahoituslaitos, kuten Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankki, tai kahdenvälinen eurooppalainen rahoituslaitos, kuten kehityspankit tai Maailmanpankkiryhmä. Muut Euroopan ulkopuoliset monenväliset rahoituslaitokset voivat mahdollisuuksien mukaan osallistua tukivälineeseen yhteisillä toimilla eurooppalaisten rahoituslaitosten kanssa. Tukivälineen mukaisten rahoitusta yhdistävien toimien täytäntöönpanoa täydennetään muulla rahoitustuella, jota saadaan jäsenvaltioilta tai kolmansilta osapuolilta.

8 artikla

Henkilöiden ja yhteisöjen osallistumiskelpoisuutta, tarvikkeiden ja materiaalien alkuperää ja sovellettavia rajoituksia koskevat tukivälineen säännöt

1. Tukivälineestä rahoitettaviin toimiin liittyviin hankintamenettelyihin ja avustusten myöntämismenettelyihin voivat osallistua kansainväliset ja alueelliset järjestöt ja kaikki luonnolliset henkilöt, jotka ovat seuraavien maiden kansalaisia, sekä oikeushenkilöt, jotka ovat tosiasiallisesti sijoittautuneet seuraaviin maihin:
- a) jäsenvaltiot, tuensaajamaat, ehdokasmaat ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen sopimuspuolet;
 - b) maat, jotka antavat tuensaajille tukea, joka on niiden talouden kokoon nähden tasoltaan verrattavissa unionin tukeen, ja joille komissio on vahvistanut vastavuoroisen mahdollisuuden saada ulkoista apua tuensaajamaissa.

2. Edellä olevan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu vastavuoroinen mahdollisuus voidaan myöntää vähintään vuoden pituiseksi määräajaksi, jos asianomainen maa soveltaa sisällöltään vastaavia osallistumiskelpoisuusehtoja yhteisöihin, jotka ovat peräisin unionista tai maista, jotka ovat tukivälineen nojalla tukikelpoisia.

Komissio päättää vastavuoroisesta mahdollisuudesta asianomaista tuensaajaa kuultuaan.

3. Kaikkien tukivälineen puitteissa rahoitettujen ja hankittujen tarvikkeiden ja materiaalien on oltava peräisin jostakin 1 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettua maasta, paitsi jos tarvikkeita ja materiaaleja ei voida hankkia kohtuullisin ehdoin mistään niistä. Lisäksi sovelletaan 6 kohdassa säädettyjä rajoituksia.
4. Tämän artiklan mukaisia osallistumiskelpoisuusehtoja ei sovelleta luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat tukikelpoisen toimeksisaajan tai alihankkijan palveluksessa tai muussa oikeudellisessa suhteessa siihen, eikä niillä saa luoda kansalaisuuteen liittyviä rajoituksia, paitsi jos kansalaisuusrajoitukset perustuvat 6 kohdassa vahvistettuihin sääntöihin.
5. Toimiin, joita jokin yhteisö yhteisrahoittaa tai joita hallinnoidaan suoraan tai välillisesti varainhoitoasetuksen 62 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettujen yhteisöjen kanssa, sovelletaan lisäksi kyseisiin yhteisöihin sovellettavia sääntöjä. Tämä ei vaikuta tämän artiklan 6 kohdan mukaisiin rajoituksiin, jotka on otettava asianmukaisesti huomioon kyseisten yhteisöjen kanssa tehdyissä sopimuksissa.

6. Edellä olevaan 1 kohtaan sisältyviä osallistumiskelpoisuusehtoja, 3 kohtaan sisältyviä tarvikkeiden ja materiaalien alkuperää koskevia sääntöjä ja 4 kohtaan sisältyviä luonnollisten henkilöiden kansalaisuutta koskevia sääntöjä voidaan rajoittaa myöntämisen/hankintamenettelyihin osallistuvien oikeushenkilöiden kansallisuuden, maantieteellisen sijainnin tai luonteen sekä tarvikkeiden ja materiaalien maantieteellisen alkuperän osalta, jos
- a) tällaiset rajoitukset ovat tarpeen toiminnan tai tietyn myöntämisen/hankintamenettelyn erityisluonteen tai sen tavoitteiden vuoksi tai jos kyseiset rajoitukset ovat tarpeen toimen tuloksellisen toteuttamisen kannalta;
 - b) toimi tai tietty myöntämisen/hankintamenettely vaikuttaa turvallisuuteen tai yleiseen järjestykseen, erityisesti unionin, jäsenvaltioiden tai minkä tahansa tuensaajan strategiaan omaisuuseriin ja etuihin, mukaan lukien digitaalisen infrastruktuurin (myös 5G-verkkoinfrastruktuurin), viestintä- ja tietojärjestelmien ja niihin liittyvien toimitusketjujen turvallisuus, häiriönsietokyky ja eheyden suojaaminen.
7. Muiden kuin tukikelpoisten maiden tarjoajat, hakijat ja ehdokkaat voidaan hyväksyä osallistumiskelpoisiksi kiireellisissä tapauksissa tai tapauksissa, joissa palveluja ei ole saatavilla asianomaisten maiden tai alueiden markkinoilla, tai muissa asianmukaisesti perustelluissa tapauksissa, joissa toimen toteuttaminen olisi tukikelpoisuusehtojen soveltamisen takia mahdotonta tai kohtuuttoman vaikeaa.

9 artikla

Tukivälinettä koskeva sopimus

1. Komissio tekee tukivälineen täytäntöönpanoa varten kunkin tuensaajan kanssa tukivälinettä koskevan sopimuksen, jossa vahvistetaan tuensaajien velvoitteet ja maksuehdot tukivälineestä myönnettävän rahoituksen maksamista varten.
2. Tukivälinettä koskevaa sopimusta täydennetään 17 artiklan mukaisilla lainasopimuksilla, joissa vahvistetaan lainoina myönnettävän rahoituksen hallinnointia ja täytäntöönpanoa koskevat erityissäännökset. Tukivälinettä koskevat sopimukset ja mahdolliset niihin liittyvät asiakirjat asetetaan pyynnöstä Euroopan parlamentin ja neuvoston saataville yhtäaikaaisesti ja viipymättä.
3. Rahoitusta myönnetään tuensaajille vasta sen jälkeen, kun asianomaiset tukivälinettä koskevat sopimukset ja sovellettavat lainasopimukset ovat tulleet voimaan.
4. Kunkin tuensaajan kanssa tehtävässä tukivälinettä koskevassa sopimuksessa ja tämän kanssa tehtävissä lainasopimuksissa sekä unionin rahoitusta saavien henkilöiden tai yhteisöjen kanssa tehtävissä sopimuksissa on varmistettava, että varainhoitoasetuksen 129 artiklassa säädetyt velvoitteet täytetään.

5. Tukivälinettä koskevassa sopimuksessa vahvistetaan tarvittavat yksityiskohtaiset määräykset seuraavista:
- a) tuensaajan sitoumus edistyä määrätietoisesti vahvan oikeudellisen kehyksen luomisessa petosten torjuntaa varten ja ottaa käyttöön tehokkaampia ja tuloksellisempia valvontajärjestelmiä, mukaan lukien asianmukaiset mekanismit väärinkäytösten paljastajien suojelemiseksi ja asianmukaiset mekanismit ja toimenpiteet sääntöjenvastaisuuksien, petosten, korruption ja eturistiriitojen ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi ja korjaamiseksi tehokkaasti, sekä tehostaa rahanpesun, järjestäytyneen rikollisuuden, julkisten varojen väärinkäytön, terrorismin rahoituksen, veron vilpillisen välttelyn, veropetosten ja veronkierron sekä tukivälineestä myönnettyihin varoihin vaikuttavan muun laittoman toiminnan torjuntaa;
 - b) varojen vapauttamista, pidättämistä, vähentämistä ja uudelleenjakoa 21 artiklan mukaisesti koskevat säännöt;
 - c) hallinnointiin, valvontaan, seurantaan, arviointiin, raportointiin ja tarkastukseen tukivälineen puitteissa liittyvät toimet sekä järjestelmien arvioinnit, tutkintatoimet, petostentorjuntatoimenpiteet ja yhteistyö;
 - d) säännöt, jotka koskevat raportointia komissiolle siitä, täyttyvätkö 12 artiklassa tarkoitetut maksuehdot ja miten ne täytetään;
 - e) veroja, tulleja ja muita maksuja koskevat säännöt asetuksen (EU) 2021/947 27 artiklan 9 ja 10 kohdan mukaisesti;

- f) toimenpiteet sääntöjenvastaisuuksien, petosten, lahjonnan ja eturistiriitojen ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi ja korjaamiseksi tehokkaasti sekä unionin varoja tukivälineen mukaisesti hoitavia henkilöitä ja yhteisöjä koskeva velvoite ilmoittaa viipymättä komissiolle, OLAFille ja tapauksen mukaan EPPOLle epäillyistä tai todetuista sääntöjenvastaisuuksista, petoksista, lahjonnasta ja eturistiriidoista sekä tukivälineestä myönnettyihin varoihin vaikuttavasta muusta laittomasta toiminnasta, sekä niiden johdosta toteutettavista toimista;
- g) jäljempänä 23 ja 24 artiklassa tarkoitetut velvoitteet, mukaan lukien tarkat säännöt, jotka koskevat tuensaajan suorittamaa tietojen keruuta ja komission, OLAFin, tilintarkastustuomioistuimen ja tapauksen mukaan EPPOn pääsyä tietoihin, sekä määrääjat tietojen keruulle;
- h) menettely sen varmistamiseksi, että lainatuen maksupyynnot vastaavat 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti käytettävissä olevaa lainamäärää ;
- i) komission oikeus vähentää tukivälineestä myönnettävää tukea asianmukaisessa suhteessa ja periä takaisin tukivälineen tavoitteiden saavuttamiseen käytetyt määrät tai pyytää lainan ennen aikaista takaisinmaksua tapauksissa, joissa on kyse unionin taloudellisia etuja vahingoittavista sääntöjenvastaisuuksista, petoksista, lahjonnasta tai eturistiriidoista, joita tuensaaja ei ole korjannut, tai tukivälinettä koskevassa sopimuksessa määrätyn velvoitteen vakavasta laiminlyönnistä;
- j) säännöt ja menetelmät tuensaajien raportointia varten tukivälineen täytäntöönpanon seuraamiseksi ja 3 artiklassa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamisen arvioimiseksi;
- k) tuensaajia koskeva velvoite toimittaa komissiolle sähköisesti 22 artiklassa tarkoitetut tiedot.

10 artikla

Siirrot seuraavalle varainhoitovuodelle, vuotuiset erät, maksusitoumusmäärärahat

1. Poiketen siitä, mitä varainhoitoasetuksen 12 artiklan 4 kohdassa säädetään, tukivälineen käyttämättömät maksusitoumus- ja maksumäärärahat siirretään ilman eri toimenpiteitä seuraavalle varainhoitovuodelle, ja niitä voidaan sitoa ja käyttää seuraavan varainhoitovuoden joulukuun 31 päivään saakka. Varainhoitovuodelta toiselle siirretty määrä käytetään seuraavana varainhoitovuonna ensin.
2. Komissio toimittaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle tiedot varainhoitovuodelta toiselle siirretyistä maksusitoumusmäärärahoista ja niiden määrästä varainhoitoasetuksen 12 artiklan 6 kohdan mukaisesti.
3. Sen lisäksi, mitä varainhoitoasetuksen 15 artiklan säännöissä säädetään määrärahojen uudelleen käyttöön ottamisesta, maksusitoumusmäärärahat, jotka vastaavat tukivälineen mukaisten toimien kokonaan tai osittain toteutumatta jäämisen vuoksi vapautettujen sitoumusten määrää, otetaan takaisin alkuperäiseen budjettikohtaan.
4. Useamman kuin yhden varainhoitovuoden aikana toteutettavia toimia koskevat talousarviositoumukset voidaan jakaa vuotuisiin eriin usealle eri varainhoitovuodelle varainhoitoasetuksen 112 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

III luku

Uudistusohjelmat

11 artikla

Uudistusohjelmien toimittaminen

1. Saadakseen tukea tukivälineestä kunkin tuensaajan on toimitettava komissiolle tukivälineen voimassaoloajan kattava uudistusohjelma, joka perustuu viimeisimmän talouden uudistusohjelman rakenneuudistuksia koskevaan osaan ja siihen liittyviin talous- ja rahoitusvuoropuhelussa toukokuussa 2023 sovittuihin yhteisiin toimintaohjeisiin, soveltuvien osien tuensaajan kasvustrategiaan, laajentumiskäytännön kehitykseen ja Länsi-Balkanin talous- ja investointisuunnitelmaan.
2. Uudistusohjelmissa annetaan yleiset puitteet 3 artiklassa asetettujen yleisten ja erityistavoitteiden saavuttamiseksi ja esitetään uudistukset, jotka tuensaajan on toteutettava, sekä investointialat. Uudistusohjelmat sisältävät toimenpiteitä uudistusten toteuttamiseksi kattavan ja johdonmukaisen paketin avulla. Laajentumisprosessin perusasioiden, kuten oikeusvaltioperiaatteen, korruption torjunnan, laajamittainen korruptio mukaan luettuna, perusoikeuksien ja sananvapauden, osalta uudistusohjelmissa on otettava huomioon laajentumiskäytännön kehityksen sisältämät arvioinnit.

3. Uudistusohjelmien on oltava yhdenmukaisia unionin kanssa käytävän talous- ja rahoitusvuoropuhelun yhteydessä komissiolle esitetyn viimeisimmän makrotalous- ja finanssipoliittisen kehyksen kanssa.
4. Uudistusohjelmien on oltava yhdenmukaisia tuensaajan liittymisprosessin yhteydessä määriteltyjen uudistusprioriteettien ja muiden asiaan liittyvien asiakirjojen, kuten vakautus- ja assosiaatiosopimuksen, energia- ja ilmastosuunnitelman, Pariisin sopimuksen mukaisen kansallisesti määritellyn panoksen ja ilmastoneutraaliuden saavuttamista viimeistään vuoteen 2050 mennessä koskevan tavoitteen, kanssa ja tuettava niitä.
5. Uudistusohjelmissa on noudatettava 4 artiklassa vahvistettuja yleisiä periaatteita.
6. Uudistusohjelmat on laadittava osallistavalla ja läpinäkyvällä tavalla työmarkkinaosapuolia ja kansalaisjärjestöjä kuullen.
7. Komissio kehottaa tuensaajia toimittamaan uudistusohjelmansa kolmen kuukauden kuluessa tämän asetuksen voimaantulosta. Komissio toimittaa tuensaajien uudistusohjelmat Euroopan parlamentille ja neuvostolle heti, kun komissio on saanut ne.
8. Jos tukivälineestä myönnettyä tukea jaetaan uudelleen, minkä johdosta tuensaaja saa lisätukea, komissio pyytää kyseistä tuensaajaa toimittamaan tarkistetun uudistusohjelman tukivälineen jäljellä olevalle voimassaoloajalle kolmen kuukauden kuluessa. Ennen kuin komissio tekee päätöksiä uudelleenjakamisesta, se ilmoittaa asiasta Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

12 artikla

Uudistusohjelmien rahoitusta koskevat periaatteet

1. Tukivälineellä tarjotaan kannustimia kunkin tuensaajan uudistusohjelman täytäntöönpanoon asettamalla varojen vapauttamiselle maksuehtoja. Kyseisiä maksuehtoja sovelletaan 6 artiklan 2 kohdan a alakohdan ja 6 artiklan 3 kohdan mukaisiin varoihin, ja ne esitetään mitattavissa olevina laadullisina tai määrällisinä tavoitteina. Tällaiset tavoitteet kertovat edistymisestä tietyissä sosioekonomisissa uudistuksissa ja laajentumisprosessin perusasioissa, jotka liittyvät 3 artiklassa vahvistettujen tukivälineen eri tavoitteiden saavuttamiseen laajentumisasiäkeä kehyksen mukaisesti.

Kyseisten maksuehtojen täyttyminen käynnistää varojen vapauttamisen osittain tai kokonaan täyttymisasteesta riippuen.
2. Jäljempänä 19 artiklassa tarkoitetun rahaston kautta toteutettavan rahoituksen osalta tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen maksuehtojen täyttyminen muodostaa alustavan validoinnin. Varat maksetaan sen jälkeen, kun WBIF:n puitteissa avunantajien rahoitusosuuksien vastaanottoa varten perustetun yhteisrahaston rahastonhoitajilta on saatu maksupyyntö.
3. Makrotaloudellinen vakaus, moitteeton julkinen varainhoito sekä talousarvion läpinäkyvyys ja valvonta ovat yleisiä maksuehtoja, joiden on täytyttävä varojen vapauttamiseksi.
4. Tukivälineestä ei tueta toimia tai toimenpiteitä, jotka horjuttavat alueen rauhansopimuksia.

13 artikla
Uudistusohjelmien sisältö

1. Uudistusohjelmissa on esitettävä erityisesti seuraavat asiat, jotka on perusteltava:
 - a) toimenpiteet, jotka muodostavat johdonmukaisen, kattavan ja riittävän tasapainoisen vastauksen 3 artiklassa asetettuihin tavoitteisiin, mukaan lukien rakenneuudistukset, investoinnit ja tarvittaessa toimenpiteet 5 artiklassa tarkoitettujen ennakkoehtojen noudattamisen varmistamiseksi;
 - b) selvitys siitä, miten toimenpiteet vastaavat 4 artiklassa tarkoitettuja yleisiä periaatteita sekä 4 ja 11 artiklassa tarkoitettuja strategioita, suunnitelmia ja ohjelmia;
 - c) selvitys siitä, miten toimenpiteiden odotetaan vahvistavan 3 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja laajentumisprosessin perusasioita, kuten oikeusvaltioperiaatetta, perusoikeuksia ja korruption torjuntaa;
 - d) alustava luettelo investointihankkeista ja -ohjelmista, joihin kaavaillaan WBIF:n rahoitusta, mukaan lukien investointien kokonaismäärät ja kaavaillut toteutusaikataulut;
 - e) selvitys siitä, missä määrin toimenpiteiden odotetaan edistävän ilmasto- ja ympäristötavoitteiden saavuttamista, ja siitä, noudattavatko ne ”ei merkittävää haittaa” -periaatetta;

- f) selvitys siitä, missä määrin toimenpiteiden odotetaan edistävän digitalisaatiota;
- g) selvitys siitä, missä määrin toimenpiteiden odotetaan edistävän yleissivistävää ja ammatillista koulutusta sekä työllisyyttä koskevien ja sosiaalisten tavoitteiden saavuttamista;
- h) selvitys siitä, missä määrin toimenpiteiden odotetaan edistävän sukupuolten tasa-arvoa, naisten ja tyttöjen voimaannuttamista sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien edistämistä;
- i) uudistusten ja investointien osalta alustava aikataulu ja suunnitellut varojen vapauttamisen maksuehdot eli mitattavissa olevat laadulliset ja määrälliset tavoitteet, jotka on tarkoitus saavuttaa 31 päivään elokuuta 2027 mennessä;
- j) selvitys siitä, miten toimenpiteiden odotetaan edistävän asteittaista ja jatkuvaa mukautumista YUTP:hen, unionin rajoittavat toimenpiteet mukaan luettuina;
- k) järjestelyt, jotka koskevat tuensaajan toteuttamaa uudistusohjelman tehokasta seurantaa, raportointia ja arviointia, mukaan lukien ehdotetut mitattavissa olevat laadulliset ja määrälliset tavoitteet sekä 2 kohdassa vahvistetut indikaattorit;
- l) selvitys tuensaajan järjestelmästä, joilla ehkäistään, havaitaan ja korjataan tehokkaasti sääntöjenvastaisuuksia, petoksia, korruptiota, mukaan lukien laajamittainen korruptio, ja eturistiriitoja sekä pannaan täytäntöön valtiontukien valvontasääntöjä ja ehdotettuja toimia, joilla puututaan olemassa oleviin puutteisiin uudistusohjelman täytäntöönpanon ensimmäisinä vuosina;

- m) tiivistelmä tuensaajamaiden oikeudellisen kehityksen mukaisesti toteutetusta asiaankuuluvien sidosryhmien, mukaan lukien tuensaajamaiden parlamentit, paikallis- ja aluetason edustukset ja paikallis- ja alueviranomaiset, työmarkkinaosapuolet ja kansalaisjärjestöt, kuulemisprosessista ja siitä, miten näiden sidosryhmien panos on otettu huomioon uudistusohjelmissa, uudistusohjelmien valmistelua ja, jos uudistusohjelma on saatavilla, sen täytäntöönpanoa varten;
- n) uudistusohjelmia koskeva viestintä- ja näkyvyysuunnitelma tuensaajamaiden paikallisia yleisöjä varten;
- o) muut hyödylliset tiedot.

2. Uudistusohjelmien on oltava tulosperusteisia ja niiden on sisällettävä indikaattoreita, joilla arvioidaan edistymistä 3 artiklassa vahvistettujen yleisten ja erityistavoitteiden saavuttamisessa. Kyseiset indikaattorit perustuvat kansainvälisesti sovittuihin indikaattoreihin ja jo saatavilla oleviin, tuensaajien politiikkoihin liittyviin indikaattoreihin, jos se on asianmukaista ja tarpeen. Indikaattoreiden on myös oltava mahdollisimman yhdenmukaisia IPA III:n tuloskehukseen, EKKR+:n tulosten arviointikehukseen ja WBIF-kehukseen sisältyvien keskeisten yhteisten indikaattoreiden kanssa.

14 artikla

Komission arvio uudistusohjelmista

1. Komissio arvioi ilman aiheetonta viivytystä kunkin tuensaajan uudistusohjelman tai tarvittaessa siihen mahdollisesti tehtyjen muutosten aiheellisuutta, kattavuutta ja asianmukaisuutta. Arviointia tehdessään komissio tekee tiivistä yhteistyötä kyseisen tuensaajan kanssa ja voi esittää huomautuksia tai pyytää lisätietoja tai edellyttää, että tuensaaja tarkistaa tai muuttaa uudistusohjelmaansa.
2. Tämän asetuksen 13 artiklan 1 kohdan j alakohdassa säädetyn tavoitteen osalta komissio ottaa asianmukaisesti huomioon EUH:n tehtävän ja osallistumisen päätöksen 2010/427/EU mukaisesti.
3. Arvioidessaan uudistusohjelmaa komissio ottaa huomioon asiaankuuluvat ja saatavilla olevat analyttiset tiedot tuensaajasta, mukaan lukien sen makrotaloudellinen tilanne ja velkakestävyys, tuensaajan esittämät 13 artiklassa tarkoitetut perustelut ja asiat sekä muut merkitykselliset tiedot, kuten 11 artiklassa luetellut tiedot.
4. Komissio ottaa arvioinnissaan huomioon erityisesti seuraavat kriteerit:
 - a) vastaako uudistusohjelma merkityksellisellä, kattavalla, johdonmukaisella ja riittävän tasapainoisella tavalla 3 artiklassa vahvistettuihin tavoitteisiin ja 13 artiklassa vahvistettuihin asioihin;

- b) vastaavatko uudistusohjelma ja siihen sisältyvät toimenpiteet 4 ja 11 artiklassa tarkoitettuja periaatteita, strategioita, suunnitelmia ja ohjelmia;
- c) voidaanko uudistusohjelman odottaa nopeuttavan edistymistä tuensaajan ja unionin välisen sosioekonomisen kuilun kuomisessa umpeen ja edistääkö se siten niiden taloudellista, sosiaalista ja ympäristöön liittyvää kehitystä, tukeeko se lähentymistä unionin normien kanssa, vähentääkö se eriarvoisuutta ja vahvistaako se sosiaalista yhteenkuuluvuutta;
- d) voidaanko uudistusohjelman odottaa vahvistavan 3 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettuja laajentumisprosessin perusasioita;
- e) voidaanko uudistusohjelman odottaa nopeuttavan tuensaajan siirtymistä kestäväan, ilmastoneutraaliin ja ilmastokestäväan sekä osallistavaan talouteen parantamalla alueellisia yhteyksiä, edistämällä vihreää siirtymää ja digitalisaatiota, myös biologista monimuotoisuutta, vähentämällä strategisia riippuvuuksia ja tehostamalla tutkimusta ja innovointia, yleissivistävää ja ammatillista koulutusta, työllisyyttä ja osaamista sekä laajempia työmarkkinoita kiinnittäen erityistä huomiota nuoriin;
- f) ovatko uudistusohjelmaan sisältyvät toimenpiteet yhteensopivia ”ei merkittävää haittaa” -periaatteen ja ”ketään ei jätetä” -periaatteen kanssa;
- g) käsitelläänkö uudistusohjelmassa asianmukaisesti ennakko- ja maksuehtojen noudattamiseen liittyviä mahdollisia riskejä;

- h) ovatko tuensaajan ehdottamat maksuehdot asianmukaisia ja vaativia, yhdenmukaisia laajentumisperiaatteen kehityksen kanssa sekä riittävän mielekkäitä ja selkeitä, jotta varat voidaan vapauttaa, jos ehdot täyttyvät, ja ovatko ehdotetut raportointi-indikaattorit asianmukaisia ja riittäviä yleisissä tavoitteissa edistymisen seuraamiseksi ja siitä raportoimiseksi;
- i) onko odotettavissa, että tuensaajan ehdottamien järjestelyjen avulla voidaan tehokkaasti ehkäistä, havaita ja korjata sääntöjenvastaisuudet, petokset, korruptio ja eturistiriidat, järjestäytynyt rikollisuus ja rahanpesu sekä tehokkaasti toteuttaa tukivälineestä myönnettyihin varoihin vaikuttaviin rikoksiin liittyviä tutkinta- ja syytetoimia ja varmistaa, että tukivälineestä ei myönnetä muiden unionin ohjelmien, erityisesti asetuksen (EU) 2021/1529 mukaisesti myönnetyn tuen, tai muiden avunantajien kanssa päällekkäistä rahoitusta;
- j) otetaanko uudistusohjelmassa tosiasiallisesti huomioon asiaankuuluvien sidosryhmien, kuten tuensaajamaiden parlamenttien, paikallis- ja aluetason edustuselinten ja viranomaisten, työmarkkinaosapuolten ja kansalaisjärjestöjen, panos.

5. Komissio voi käyttää riippumattomia asiantuntijoita apuna tuensaajien toimittamien uudistusohjelmien arvioinnissa.

15 artikla

Komission täytäntöönpanopäätös

1. Jos 14 artiklan mukainen arvio, joka koskee tuensaajan toimittamaa uudistusohjelmaa tai 16 artiklan mukaisesti toimittamaa ohjelman muutosta, on myönteinen, komissio hyväksyy sen täytäntöönpanopäätöksellä. Tämä täytäntöönpanopäätös hyväksytään 31 artiklassa tarkoitetulla tarkastelumenettelyllä.
2. Komission täytäntöönpanopäätöksessä vahvistetaan uudistukset, jotka asianomainen tuensaaja toteuttaa, tuettavat investointialat ja uudistusohjelmasta johtuvat maksuehdot, mukaan lukien alustava aikataulu.
3. Komission täytäntöönpanopäätöksessä vahvistetaan myös
 - a) tuensaajan saatavilla olevien kokonaismäärärahojen ohjeellinen määrä ja 13 artiklan mukaisesti porrastetut suunnitellut erät, mukaan lukien ennakkomaksut, jotka vapautetaan, kun tuensaaja on täyttänyt tyydyttävästi niitä koskevat maksuehdot uudistusohjelman täytäntöönpanoon liittyvien laadullisten ja määrällisten tavoitteiden muodossa;
 - b) rahoituserien jakautuminen lainatukeen ja tukeen, jota ei makseta takaisin;
 - c) määräaika, johon mennessä uudistuksiin liittyvät loppumaksua koskevat ehdot on täytettävä;

- d) järjestelyt ja aikataulu uudistusohjelman seurannalle, raportoinnille ja täytäntöönpanolle, mukaan lukien tarvittaessa 4 artiklan 8 kohdassa tarkoitetun demokraattisen valvonnan avulla, sekä tarvittaessa 25 artiklan noudattamisen edellyttämät toimenpiteet;
- e) 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitetut indikaattorit, joilla arvioidaan edistymistä 3 artiklassa vahvistettujen yleisten ja erityistavoitteiden saavuttamisessa.

16 artikla

Uudistusohjelmiin tehtävät muutokset

1. Jos tuensaaja ei objektiivisten olosuhteiden vuoksi enää pysty toteuttamaan uudistusohjelmaa osittain tai kokonaan, asiaa koskevat maksuehdot mukaan luettuina, tuensaaja voi ehdottaa uudistusohjelman muuttamista. Tällöin tuensaaja voi esittää komissiolle perustellun pyynnön muuttaa 15 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua täytäntöönpanopäätöstä kokonaan tai osittain.
2. Komissio voi muuttaa täytäntöönpanopäätöstä erityisesti ottaakseen huomioon saatavilla olevien määrien muutoksen 21 artiklassa säädettyjen periaatteiden mukaisesti.
3. Jos komissio katsoo, että tuensaajan uudistusohjelman muuttaminen on perusteltua sen esittämien syiden perusteella, komissio arvioi muutetun ohjelman 14 artiklan mukaisesti ja voi ilman aiheutonta viivytystä muuttaa 15 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua täytäntöönpanopäätöstä.

4. Muutoksessa komissio voi hyväksyä maksuehtojen määräaikojen jatkamisen vuoteen 2028 saakka. Tämä ei vaikuta 21 artiklan 9 kohdassa vahvistettuun lopulliseen määräaikaan.

17 artikla

Lainasopimus sekä lainanotto- ja lainanantotoimet

1. Tukivälineestä lainojen muodossa annettavan tuen rahoittamiseksi komissiolle annetaan valtuudet lainata tarvittavat varat unionin lukuun pääomamarkkinoilta tai rahoituslaitoksilta varainhoitoasetuksen 220 a artiklan mukaisesti.
2. Poiketen siitä, mitä varainhoitoasetuksen 220 artiklan 4 kohdassa säädetään, lainan nostot voi suorittaa WBIF tuensaajan puolesta. Näin saadut varat siirretään tuensaajalle.
3. Komissio tekee lainasopimuksen tuensaajan kanssa. Lainasopimuksessa vahvistetaan tukivälineestä lainan muodossa myönnettävän tuen enimmäismäärä, saatavuusaika ja yksityiskohtaiset lainaehdot. Laina-aika on enintään 40 vuotta lainasopimuksen allekirjoittamispäivästä.

Varainhoitoasetuksen 220 artiklan 5 kohdan lisäksi ja siitä poiketen lainasopimuksen on sisällettävä ennakkomaksujen määrä ja säännöt ennakkomaksujen selvittämisestä.

WBIF:n nostamien lainamäärien osalta lainasopimuksessa on myös

- a) määrättävä, että tuensaaja antaa komissiolle peruuttamattomasti ja ehdoitta luvan suorittaa maksuja varoja hoitavalle yhteisölle kyseisen yhteisön pyynnöstä ja että komissio vapautuu maksuvelvoitteistaan tuensaajaa kohtaan suorittamalla maksun kyseiselle yhteisölle;
- b) määrättävä tuensaajan velvollisuudesta vastata varojen hoidosta aiheutuvista kustannuksista ja mahdollisista maksuista komission ja varoja hoitavan yhteisön välillä sovittujen ehtojen mukaisesti.

4. Lainasopimus asetetaan pyynnöstä Euroopan parlamentin ja neuvoston saataville.

18 artikla

Rahoitusvastuiden rahoittaminen

1. Varainhoitoasetuksen 211 artiklan 1 kohdan mukaisesti tämän asetuksen mukaisia lainoja koskeva rahoitusaste on 9 prosenttia, kun tämän asetuksen 6 artiklan 3 kohdan soveltamisalaan kuuluvia varoja asetetaan saataville. Rahoitusvastuut rahoitetaan tämän asetuksen 6 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetuista määrärahoista.

Rahoitusvastuiden rahoitusta koskevat talousarviositoumukset tehdään viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2027. Poiketen siitä, mitä varainhoitoasetuksen 211 artiklan 2 kohdan viimeisessä virkkeessä säädetään, rahoitusvastuiden rahoitus suoritetaan asteittain ja se muodostuu viimeistään, kun lainat on maksettu ulos kokonaisuudessaan.

2. Rahoitusvastuiden rahoitus suoritetaan yhteiseen vararahastoon erityisellä budjettikohdalla, ja se käytetään osana samanlaisia riskejä tukevaa rahoitusta. Rahoitusastetta tarkistetaan vähintään kolmen vuoden välein ... päivästä ...kuuta ... [tämän asetuksen voimaantulo] alkaen.
3. Siirretään komissiolle valta antaa 30 artiklan mukaisesti delegoitu säädös rahoitusasteen muuttamiseksi soveltaen varainhoitoasetuksen 211 artiklan 2 kohdassa säädettyjä perusteita.

19 artikla

Länsi-Balkanin investointikehyksen mukaisten investointihankkeiden ja -ohjelmien täytäntöönpano

1. Jotta voidaan hyötyä unionin rahoitustuen vipuvaikutuksesta lisäinvestointien houkuttelemiseksi, uudistusohjelmia tukevat infrastruktuuri-investoinnit toteutetaan WBIF:n kautta.
2. Edellä 15 artiklassa tarkoitetussa komission täytäntöönpanopäätöksessä vahvistetaan WBIF:n puitteissa saataville asetettavien varojen määrä.
3. Komissio toimittaa asiaankuuluvat investointihanke- tai -ohjelmaehdotukset tämän asetuksen 21 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun päätöksen hyväksymisen jälkeen asetuksen (EU) 2021/947 35 artiklan 8 kohdassa tarkoitetun WBIF:n operatiivisen johtoryhmän lausuntoa varten.
4. Vähintään 37 prosentilla WBIF:n kautta ohjattavasta rahoitustuesta, jota ei makseta takaisin, on edistettävä ilmastotavoitteita.

5. Tukivälineen puitteissa 6 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitetuista määrärahoista myönnettävää rahoitusta, josta on vähennetty rahoitusvastuiden rahoituksen määrä, hallinnoidaan välillisesti ottaen huomioon investointijatkumo, ja se maksetaan vähitellen rahoitusosuuksina WBIF:n puitteissa avunantajien rahoitusosuuksien vastaanottamiseksi perustettuun yhteiseen rahastoon.
6. Rahoitusta ei myönnetä yhteisrahastosta tuettaviin investointeihin, ennen kuin 21 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu päätös on tehty.
7. Tukivälineestä tämän asetuksen 6 artiklan 5 kohdassa tarkoitettujen lainojen muodossa myönnettävä rahoitus on asetettava saataville WBIF:n kautta komission ja tuensaajien välisen lainasopimuksen nojalla tämän asetuksen 17 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Tämän asetuksen 12 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun yhteisrahaston hoitajat voivat esittää komissiolle kaikkien lainasopimusten osalta yhteensä enintään 12 maksupyyntöä vuodessa. Investointihankkeita ja -ohjelmia voidaan tukea kahdesta tämän asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettu rahoituslähteestä sekä muista unionin ohjelmista ja välineistä edellyttäen, että tällainen tuki eri lähteistä, ohjelmista ja välineistä täydentää tukea eikä kata samoja kustannuksia. Komissio toimittaa kunkin investointihankkeen tai -ohjelman osalta WBIF:n operatiiviselle johtoryhmälle arvion, myös hankkeen tai ohjelman synergioista muiden unionin ohjelmien kanssa ja tavoista, joilla se täydentää niitä ja erityisesti asetuksen (EU) 2021/1529 mukaisesti myönnettyä tukea, jotta vältetään päällekkäinen tuki ja päällekkäinen rahoitus.

20 artikla

Ennakkomaksut

1. Toimitettuaan uudistusohjelman komissiolle tuensaaja voi pyytää vapauttamaan ennakkomaksun, joka on enintään 7 prosenttia tästä tukivälineestä 6 artiklan 4 kohdan nojalla myönnettävästä kokonaismäärästä.
2. Komissio voi vapauttaa pyydetyn ennakkomaksun sen jälkeen, kun se on hyväksynyt 15 artiklassa tarkoitetun täytäntöönpanopäätöksen ja 9 artiklassa tarkoitettu tukivälinettä koskeva sopimus ja 17 artiklassa tarkoitettu lainasopimus ovat tulleet voimaan. Varat vapautetaan 21 artiklan 3 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaisesti ja edellyttäen, että 5 artiklassa säädetyt ennakkoehdot täyttyvät.
3. Ennakkomaksu voidaan maksaa yhdessä tai useammassa erässä, ja maksuaikataulusta päättää komissio.

21 artikla

Maksuehtojen täyttymisen arviointi, varojen pidättäminen, vähentäminen ja uudelleenjakaminen, maksuja koskevat säännöt

1. Tuensaajan on esitettävä kahdesti vuodessa asianmukaisesti perusteltu pyyntö varojen vapauttamisesta uudistusohjelmissa vahvistettuihin määrällisiin ja laadullisiin tavoitteisiin liittyvien maksuehtojen täytyessä.

2. Komissio arvioi ilman aiheutonta viivytystä, onko tuensaaja täyttänyt 5 artiklassa säädettyt ennakkoehdot ja 12 artiklan 3 kohdassa säädetyt rahoitusta koskevat periaatteet ja onko se täyttänyt tyydyttävällä tavalla 15 artiklassa tarkoitetussa komission täytäntöönpanopäätöksessä vahvistetut maksuehdot. Kyseisten maksuehtojen tyydyttävä täytyminen edellyttää, että tuensaaja ei ole kumonnut toimenpiteitä, jotka liittyvät samoihin uudistuksiin, joiden osalta tuensaaja oli täyttänyt ehdot tyydyttävällä tavalla aiemmissä päätöksissä. Komissio voi käyttää apuna asiantuntijoita, myös jäsenvaltioiden asiantuntijoita.
3. Jos komissio antaa myönteisen arvion kaikkien sovellettavien ehtojen tyydyttävästä täyttämisestä, se antaa ilman aiheutonta viivytystä päätöksen, jolla hyväksytään kyseisiä ehtoja vastaavien varojen vapauttaminen. Päätöksessä vahvistetaan 6 artiklan 5 kohdan mukaisesti rahoitustukena saataville asetettavien varojen määrä, joka ohjataan suoraan tuensaajien valtionkonttoreihin, ja WBIF:n kautta saataville asetettavien varojen määrä. Näiden määrien osalta päätös muodostaa 12 artiklassa tarkoitetun edellytyksen suoraan tuensaajien valtionkonttoreihin ohjattavana rahoitustukena saataville asetettavien varojen määrälle ja 12 artiklassa tarkoitetun alustavan validoinnin WBIF:n kautta saataville asetettavalle määrälle.
4. Jos komissio antaa kielteisen arvion jonkin alustavan aikataulun mukaisen ehdon täyttymisestä, kyseisiä ehtoja vastaavat varat pidätetään. Pidätetyt määrät vapautetaan vasta, kun tuensaaja on myöhemmän esittämänsä varojen vapauttamista koskevan pyynnön yhteydessä perustellut asianmukaisesti, että se on toteuttanut tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että vastaavat maksuehdot täyttyvät tyydyttävästi.

5. Jos komissio toteaa, että tuensaaja ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä 12 kuukauden kuluessa 4 kohdassa tarkoitettua ensimmäisestä kielteisestä arviosta, komissio vähentää rahoitustuesta, jota ei makseta takaisin, ja lainasta määrän, joka vastaa asianomaisia maksuehtoja. Ensimmäisen täytäntöönpanovuoden aikana sovelletaan 24 kuukauden määräaikaa, jonka lasketaan alkavan 4 kohdassa tarkoitetun ensimmäisen kielteisen arvioinnin antamisesta. Tuensaaja voi esittää huomautuksensa kahden kuukauden kuluessa komission päätelmien antamisesta tiedoksi tuensaajalle.
6. Maksuehtoja, joita ei ole täytetty 31 päivään joulukuuta 2028 mennessä, vastaavaa määrää ei makseta tuensaajille, vaan se vapautetaan tai peruutetaan saatavilla olevan lainatuen määrästä tapauksen mukaan.
7. Komissio voi vähentää rahoitustuen, jota ei makseta takaisin, määrää, muun muassa varainhoitoasetuksen 102 artiklan mukaisesti kuittaamalla, tai lainan määrää, jos on havaittu unionin taloudellisia etuja vahingoittavia sääntöjenvastaisuuksia, petoksia, korruptiota tai eturistiriitoja, joita tuensaaja ei ole korjannut, tai niihin liittyviä vakavia huolenaiheita tai tukivälinettä koskevista sopimuksista tai lainasopimuksista johtuvan velvoitteen vakava laiminlyönti, myös OLAFin toimittamien tietojen tai tilintarkastustuomioistuimen kertomusten perusteella. Ennen kuin komissio tekee päätöksiä tällaisista vähennyksistä, se ilmoittaa asiasta Euroopan parlamentille ja neuvostolle.

8. Komissio voi päättää jakaa tämän artiklan 6 tai 7 kohdan mukaisesti vähennetyt määrät uudelleen tukivälineen muiden tuensaajien kesken muuttamalla 15 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja täytäntöönpanopäätöksiä.
9. Poiketen siitä, mitä varainhoitoasetuksen 116 artiklan 2 kohdassa säädetään, varainhoitoasetuksen 116 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettu maksun määräaika alkaa tukivälineestä myönnettävän rahoitustukena maksettavan rahoitusosuuden, joka ohjataan suoraan tuensaajien valtionkonttoreihin, osalta päivästä, jona päätös, jossa hyväksytään maksun suorittaminen tuensaajalle, annetaan tiedoksi tämän artiklan 3 kohdan mukaisesti.
10. Varainhoitoasetuksen 116 artiklan 5 kohtaa ei sovelleta tämän asetuksen tämän ja 23 artiklan nojalla rahoitustukena suoritettaviin maksuihin, jotka ohjataan suoraan tuensaajien valtionkonttoreihin.
11. Rahoitustuki, jota ei makseta takaisin, ja lainat maksetaan tämän artiklan mukaisesti vuotuisessa talousarviomenettelyssä vahvistettujen talousarviomäärärahojen perusteella, ja niiden maksamisen edellytyksenä on saatavilla oleva rahoitus. Varat maksetaan erissä. Kukin erä voidaan maksaa kerralla tai useampina osierinä.
12. Rahoitustukena saataville asetettava määrä, joka ohjataan suoraan tuensaajien valtionkonttoreihin, maksetaan 3 kohdassa tarkoitetun päätöksen jälkeen lainasopimuksen mukaisesti.

13. Tuensaajan on esitettävä maksupyyntö lainasopimuksessa esitettyssä muodossa, jotta lainan muodossa myönnettävä tukimäärä voidaan maksaa, riippumatta siitä, ohjataan tuki suoraan tuensaajan valtionkonttoriin vai WBIF:n kautta.
14. WBIF:n kautta saataville asetettu määrä maksetaan 3 kohdassa tarkoitetun päätöksen jälkeen, kun 13 kohdassa tarkoitettu maksupyyntö on esitetty ja WBIF:n puitteissa avunantajien rahoitusosuuksien vastaanottamista varten perustetun yhteisrahaston hoitajilta on saatu maksupyyntö.

22 artikla

Uudistussuunnitelman täytäntöönpanoon rahoitusta saaviin henkilöihin
ja yhteisöihin sovellettavat läpinäkyvyysvaatimukset

1. Tuensaajien on julkaistava ajantasaiset tiedot lopullisista tuensaajista, jotka saavat rahoitusta yli 50 000 euroa kumulatiivisesti neljän vuoden aikana tämän tukivälineen mukaisten uudistusten ja investointien täytäntöönpanoon.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetuista lopullisista tuensaajista on julkaistava seuraavat tiedot koneluettavassa muodossa verkkosivulla saatujen kokonaisvarojen mukaisessa järjestyksessä ottaen asianmukaisesti huomioon luottamuksellisuutta ja turvallisuutta koskevat vaatimukset, erityisesti henkilötietojen suojan:
 - a) oikeushenkilön tapauksessa tuensaajan täydellinen virallinen nimi ja arvonlisäverotunniste tai verotunniste, jos sellainen on saatavilla, tai muu oikeushenkilöön sovellettavassa lainsäädännössä vahvistettu yksilöllinen tunniste;

- b) luonnollisen henkilön tapauksessa tuensaajan etu- ja sukunimi tai -nimet;
 - c) tuensaajan saama määrä sekä uudistussuunnitelmien mukaiset uudistukset ja investoinnit, joiden täytäntöönpanoa kyseisellä määrällä edistetään.
3. Edellä 2 kohdassa tarkoitettuja tietoja ei saa julkistaa, jos niiden luovuttaminen uhkaa asianomaisten lopullisten tuensaajien oikeuksia ja vapauksia tai vahingoittaa vakavasti niiden kaupallisia etuja. Nämä tiedot on asetettava komission saataville.
4. Tuensaajien on toimitettava komissiolle sähköisesti vähintään kerran vuodessa tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja lopullisia tuensaajia koskevat tiedot 9 artiklan 5 kohdan k alakohdassa tarkoitetussa tukivälinettä koskevassa sopimuksessa määriteltävässä koneluettavassa muodossa.

IV luku

Unionin taloudellisten etujen suojaaminen

23 artikla

Unionin taloudellisten etujen suojaaminen

1. Komissio ja tuensaaja toteuttavat tukivälineen täytäntöönpanossa kaikki aiheelliset toimenpiteet unionin taloudellisten etujen suojaamiseksi ottaen huomioon suhteellisuusperiaatteen ja ne olosuhteet, joissa tukivälinettä käytetään, 5 artiklan 1 kohdassa asetetut ennakkoehdot sekä tukivälinettä koskevissa sopimuksissa vahvistetut ehdot, erityisesti petosten, korruption, eturistiriitojen ja sääntöjenvastaisuuksien ehkäisemistä, havaitsemista ja korjaamista koskevat ehdot sekä tukivälineestä myönnettyihin varoihin vaikuttaviin rikoksiin liittyviä tutkinta- ja syytetoimia koskevat ehdot. Kunkin tuensaajan on sitouduttava pyrkimään tuloksellisten ja tehokkaiden hallinto- ja valvontajärjestelmien käyttöönottoon ja varmistettava, että aiheettomasti maksetut tai väärin käytetyt määrät voidaan periä takaisin.
2. Tukivälinettä koskevassa sopimuksessa on määrättävä seuraavista velvoitteista, joiden mukaan tuensaajan on
 - a) tarkastettava säännöllisesti, että myönnetty rahoitus on käytetty sovellettavien sääntöjen, erityisesti petosten, korruption, eturistiriitojen ja sääntöjenvastaisuuksien ehkäisemistä, havaitsemista ja korjaamista koskevien sääntöjen, mukaisesti;
 - b) suojeltava väärinkäytösten paljastajia;

- c) toteutettava aiheelliset toimenpiteet unionin taloudellisia etuja vahingoittavien petosten, lahjonnan, eturistiriitojen ja sääntöjenvastaisuuksien ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi ja korjaamiseksi sekä rikoksiin liittyvien tutkinta- ja syytetoimien toteuttamiseksi, päällekkäisen rahoituksen havaitsemiseksi ja välttämiseksi ja oikeudellisten toimien toteuttamiseksi väärinkäytettyjen varojen perimiseksi takaisin, myös uudistusohjelmien mukaisten uudistusten ja investointihankkeiden tai -ohjelmien täytäntöönpanotoimenpiteiden osalta, ja toteutettava asianmukaiset toimenpiteet, jotta EPPOn ja jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten esittämät, tukivälineestä myönnettyihin varoihin vaikuttaviin rikoksiin liittyvät keskinäistä oikeusapua koskevat pyynnöt käsitellään viipymättä;
- d) varmistettava 1 kohdan soveltamiseksi ja erityisesti uudistusohjelmiin sisältyvien uudistusten täytäntöönpanoon liittyvien varojen käyttöä koskevia tarkastuksia varten riittävien tietojen kerääminen henkilöistä ja yhteisöistä, jotka saavat rahoitusta III luvussa tarkoitetun uudistusohjelman täytäntöönpanotoimenpiteisiin, mukaan lukien tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevat tiedot, ja pääsy näihin tietoihin unionin tietosuojaperiaatteiden ja sovellettavien tietosuojasääntöjen mukaisesti;
- e) nimenomaisesti valtuutettava komissio, OLAF, tilintarkastustuomioistuin ja tarvittaessa EPPO käyttämään oikeuksiaan varainhoitoasetuksen 129 artiklan mukaisesti.

3. Tukivälinettä koskevassa sopimuksessa on määrättävä myös komission oikeudesta vähentää tukivälineestä myönnettävää tukea asianmukaisessa suhteessa ja periä takaisin tukivälineen tavoitteiden saavuttamiseen käytetyt määrät tai pyytää lainan ennaikaisesta takaisinmaksusta tapauksissa, joissa on kyse unionin taloudellisia etuja vahingoittavista sääntöjenvastaisuuksista, petoksista, lahjonnasta tai eturistiriidoista, joita tuensaaja ei ole korjannut, tai tukivälinettä koskevasta sopimuksesta johtuvan velvoitteen vakavasta laiminlyönnistä. Päättyessään takaisinperinnän määrästä ja vähennyksestä tai ennaikaisesti takaisin maksettavasta määrästä komissio noudattaa suhteellisuusperiaatetta ja ottaa huomioon unionin taloudellisia etuja vahingoittavan sääntöjenvastaisuuden, petoksen, lahjonnan tai eturistiriidan tai velvoitteen laiminlyönnin vakavuuden. Tuensaajalle annetaan mahdollisuus esittää huomautuksensa ennen tuen vähentämistä tai ennaikaisen takaisinmaksun pyytämistä.
4. Tukivälineen varoja hoitavien henkilöiden ja yhteisöjen on ilmoitettava viipymättä komissiolle ja OLAFille kaikista epäilyistä petoksista, lahjonnasta, eturistiriidoista ja sääntöjenvastaisuuksista, jotka vahingoittaisivat unionin taloudellisia etuja.

24 artikla

Tuensaajien sisäisten järjestelmien ja tarkastusviranomaisten rooli

1. Rahoitustukena saataville asetettavan tukivälineestä myönnettävän rahoituksen osalta komissio tukeutuu kuhunkin tuensaajamaahan sijoittautuneisiin tarkastusviranomaisiin julkisten menojen valvomiseksi. Tarvittaessa mukaan otetaan liittymistä valmistelevan tukivälineen puitteissa perustetut tuensaajien petostentorjunnan koordinoituvirastot. Komissio tukeutuu tarvittaessa myös 4 artiklan 8 kohdassa tarkoitettuun demokraattiseen valvontaan.

Uudistusohjelmien täytäntöönpanon ensimmäisinä vuosina asetetaan etusijalle uudistukset, jotka liittyvät neuvottelulukuun 32, erityisesti julkiseen varainhoitoon ja sisäiseen valvontaan sekä petostentorjuntaan, sekä lukuihin 23 ja 24, erityisesti oikeudenkäytön, korruption ja järjestäytyneen rikollisuuden osalta, ja lukuun 8, erityisesti valtiontukien valvonnan osalta.

2. Tuensaajat raportoivat komissiolle viipymättä mahdollisista sääntöjenvastaisuuksista, mukaan lukien petokset, joista on tehty ensimmäinen hallinnollinen tai oikeudellinen päätelmä, ja pitävät komission ajan tasalla mahdollisten tällaisiin sääntöjenvastaisuuksiin liittyvien hallinnollisten ja oikeudellisten menettelyjen etenemisestä. Tällainen raportointi on toteutettava komission perustamalla sähköisellä välineellä sääntöjenvastaisuuksien hallinnointijärjestelmää käyttäen.
3. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut yhteisöt käyvät säännöllistä vuoropuhelua tilintarkastustuomioistuimen, OLAFin ja tarvittaessa EPPOn kanssa.
4. Komissio voi suorittaa tuensaajien talousarvion toteuttamista koskevia yksityiskohtaisia järjestelmätarkastuksia, jotka perustuvat riskinarviointiin ja vuoropuheluun tarkastusviranomaisten kanssa, ja antaa suosituksia järjestelmien parantamiseksi.
5. Komissio voi antaa suosituksia tuensaajalle kaikissa tapauksissa, joissa tuensaajan toimivaltaiset viranomaiset eivät sen näkemyksen mukaan ole toteuttaneet tarvittavia toimia ehkäistäkseen, havaitakseen ja korjatakseen petoksia, korruptiota, eturistiriitoja ja sääntöjenvastaisuuksia, jotka ovat haitanneet tai uhkaavat vakavalla tavalla haitata tukivälineestä rahoitettujen menojen moitteetonta varainhoitoa, ja kaikissa tapauksissa, joissa se havaitsee tuensaajan viranomaisten käyttöön ottaman valvontajärjestelmän suunnitteluun ja toimintaan vaikuttavia puutteita. Asianomaisen tuensaajan on pantava tällaiset suositukset täytäntöön tai esitettävä perustelut sille, miksi se ei ole niin tehnyt.

V luku

Seuranta, raportointi ja arviointi

25 artikla

Seuranta ja raportointi

1. Komissio seuraa tukivälineen täytäntöönpanoa ja arvioi 3 artiklassa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Täytäntöönpanon seurannan on oltava kohdennettua ja oikeassa suhteessa tukivälineen puitteissa toteutettaviin toimiin. Edellä 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen indikaattoreiden odotetaan auttavan komissiota tukivälineen seurannassa.
2. Edellä 9 artiklassa tarkoitetussa tukivälinettä koskevassa sopimuksessa vahvistetaan säännöt ja yksityiskohtaiset järjestelyt, joiden mukaisesti tuensaajien on raportoitava komissiolle tämän artiklan 1 kohdan soveltamista varten.
3. Komissio antaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle vuosittain kertomuksen edistymisestä tämän asetuksen tavoitteiden saavuttamisessa. Kyseisessä vuosittaisessa kertomuksessa käsitellään myös tukivälineen synergioita ja täydentävyyttä muiden unionin ohjelmien, erityisesti asetuksen (EU) 2021/1529 nojalla myönnettävän tuen, kanssa, jotta vältetään päällekkäinen tuki ja päällekkäinen rahoitus. Vuosittaista kertomusta täydennetään esittelyillä tukivälineen täytäntöönpanon tilanteesta kahdesti vuodessa.
4. Komissio toimittaa tämän artiklan 3 kohdassa tarkoitetun vuosittaisen kertomuksen 31 artiklassa tarkoitetulle komitealle.

26 artikla

Tukivälineen tulostaulu

1. Komissio perustaa tukivälineen tulostaulun, jäljempänä 'tulostaulu', jossa esitetään tuensaajien uudistusohjelmien täytäntöönpanon edistyminen.
2. Siirretään komissiolle valta antaa 30 artiklan mukaisesti delegoitu säädös, jolla täydennetään tätä asetusta määrittelemällä tulostaulun eri osat, jotta voidaan esittää tukivälineen täytäntöönpanon edistyminen tämän artiklan 1 kohdan mukaisesti.
3. Tulostaulun on oltava toiminnassa 1 päivään tammikuuta 2025 mennessä, ja komissio päivittää sitä kahdesti vuodessa. Tulostaulu on asetettava julkisesti saataville verkossa.

27 artikla

Tukivälineen arviointi

1. Komissio tekee 31 päivän joulukuuta 2027 jälkeen mutta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2031 asetuksen riippumattoman jälkiarvioinnin. Jälkiarvioinnissa arvioidaan unionin panosta tämän asetuksen tavoitteiden saavuttamiseen.
2. Jälkiarvioinnissa hyödynnetään OECD:n kehitysapukomitean hyvän käytännön periaatteita ja pyritään varmistumaan siitä, että tavoitteet on saavutettu, ja laatimaan suosituksia tulevien toimien parantamiseksi.

3. Komissio toimittaa jälkiarvioinnin havainnot ja päätelmät sekä omat huomautuksensa ja jatkotoimensa tiedoksi Euroopan parlamentille, neuvostolle ja jäsenvaltioille.
Jälkiarviointista voidaan keskustella Euroopan parlamentin, neuvoston tai jäsenvaltioiden pyynnöstä. Tuloksia hyödynnetään tulevien ohjelmien ja toimien valmistelussa ja resurssien kohdentamisessa. Jälkiarviointi ja jatkotoimet asetetaan julkisesti saataville.
4. Komissio ottaa asetuksen nojalla myönnetyn unionin rahoituksen arviointiprosessiin mukaan kaikki asiaankuuluvat sidosryhmät, mukaan lukien tuensaajat, työmarkkinaosapuolet, kansalaisjärjestöt ja alue- ja paikallisviranomaiset, siinä määrin kuin se on tarkoituksenmukaista, ja se voi tapauksen mukaan pyrkiä tekemään yhteisiä arviointeja jäsenvaltioiden ja muiden kumppanien kanssa niin, että myös tuensaajat osallistuvat niihin tiiviisti.

28 artikla

Tuensaajien raportointi talous- ja rahoitusalan vuoropuhelun yhteydessä

Tuensaajan on raportoitava kerran vuodessa talous- ja rahoitusalan vuoropuhelun yhteydessä edistymisestä uudistusohjelmansa uudistuksiin liittyvän osan täytäntöönpanossa.

29 artikla

Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvutukivälinettä koskeva vuoropuhelu

1. Komissio käy vähintään kaksi kertaa vuodessa vuoropuhelua Euroopan parlamentin asiasta vastaavien valiokuntien kanssa. Ennen kutakin vuoropuhelua komissio toimittaa Euroopan parlamentille kirjallisesti tietoa seuraavista:
 - a) tukivälineen täytäntöönpanon edistyminen;
 - b) uudistusohjelmien arviointi;
 - c) edellä 25 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun kertomuksen tärkeimmät havainnot;
 - d) tarvittaessa maksu-, pidättämis- ja vähentämismenettelyt, mukaan lukien kaikki ehtojen tyydyttävän täyttymisen varmistamiseksi esitetyt huomautukset; sekä
 - e) mahdolliset muut tukivälineen täytäntöönpanoon liittyvät merkitykselliset tiedot ja asiakirjat.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu vuoropuhelu voidaan käydä samassa yhteydessä liittymistä valmistelevaa tukivälinettä koskevan korkean tason geopoliittisen vuoropuhelun kanssa, jotta synergioita ja täydentävyyttä voidaan pohtia asianmukaisesti.
3. Komissio ottaa huomioon kaikki Länsi-Balkanin uudistus- ja kasvutukivälinettä koskevan vuoropuhelun yhteydessä esiin tulleet seikat, tarvittaessa myös Euroopan parlamentin päätöslauselmat.

VI luku

Loppusäännökset

30 artikla

Siirretyn säädösvallan käyttäminen

1. Edellä 18 ja 26 artiklassa tarkoitettua komissiolle siirrettyä valtaa antaa delegoituja säädöksiä koskevat tässä artiklassa säädetyt edellytykset.
2. Siirretään komissiolle tämän asetuksen voimaantulopäivästä viiden vuoden ajaksi 18 ja 26 artiklassa tarkoitettu valta antaa delegoituja säädöksiä. Komissio laatii siirrettyä säädösvaltaa koskevan kertomuksen viimeistään yhdeksän kuukautta ennen tämän viiden vuoden kauden päättymistä. Säädösvallan siirtoa jatketaan ilman eri toimenpiteitä samanpituisiksi kausiksi, jollei Euroopan parlamentti tai neuvosto vastusta tällaista jatkamista viimeistään kolme kuukautta ennen kunkin kauden päättymistä.
3. Euroopan parlamentti tai neuvosto voi milloin tahansa peruuttaa 18 ja 26 artiklassa tarkoitetun säädösvallan siirron. Peruuttamispäätöksellä lopetetaan tuossa päätöksessä mainittu säädösvallan siirto. Peruuttaminen tulee voimaan sitä päivää seuraavana päivänä, jona sitä koskeva päätös julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*, tai jonakin myöhempanä, kyseisessä päätöksessä mainittuna päivänä. Peruuttamispäätös ei vaikuta jo voimassa olevien delegoitujen säädösten pätevyYTEEN.

4. Ennen kuin komissio hyväksyy delegoidun säädöksen, se kuulee kunkin jäsenvaltion nimeämiä asiantuntijoita paremmasta lainsäädännöstä 13 päivänä huhtikuuta 2016 tehdyssä toimielinten välisessä sopimuksessa vahvistettujen periaatteiden mukaisesti.
5. Heti kun komissio on antanut delegoidun säädöksen, komissio antaa sen tiedoksi yhtäaikaaisesti Euroopan parlamentille ja neuvostolle.
6. Edellä olevan 18 ja 26 artiklan nojalla annettu delegoitu säädös tulee voimaan ainoastaan, jos Euroopan parlamentti tai neuvosto ei ole kuukauden kuluessa siitä, kun asianomainen säädös on annettu tiedoksi Euroopan parlamentille ja neuvostolle, ilmaissut vastustavansa sitä tai jos sekä Euroopan parlamentti että neuvosto ovat ennen mainitun määräajan päättymistä ilmoittaneet komissiolle, että ne eivät vastusta säädöstä. Euroopan parlamentin tai neuvoston aloitteesta tätä määräaikaä jatketaan kuukaudella.

31 artikla

Komiteamenettely

1. Komissiota avustaa asetuksella (EU) 2021/1529 perustettu komitea. Tämä komitea on asetuksessa (EU) N:o 182/2011 tarkoitettu komitea.
2. Kun viitataan tähän kohtaan, sovelletaan asetuksen (EU) N:o 182/2011 5 artiklaa.

3. Jos komitea ei anna 15 artiklan 1 kohdassa ja 16 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen täytäntöönpanosäädösten osalta lausuntoa, komissio ei hyväksy ehdotusta täytäntöönpanosäädökseksi, ja tuolloin sovelletaan asetuksen (EU) N:o 182/2011 5 artiklan 4 kohdan kolmatta alakohtaa.

32 artikla

Tiedotus, viestintä ja julkisuus

1. Komissio toteuttaa tiedotustoimia varmistaakseen uudistusohjelmissa tarkoitettuun rahoitustukeen myönnettävän unionin rahoituksen näkyvyyden, muun muassa toteuttamalla yhteisiä tiedotustoimia tuensaajien kanssa. Komissio varmistaa, että tukivälineestä myönnettävästä tuesta tiedotetaan ja se tuodaan esille rahoitusta koskevan maininnan avulla. Tukivälineestä rahoitettavat toimet toteutetaan unionin rahoittamia ulkoisia toimia koskevien viestintä- ja näkyvyysvaatimusten sekä muiden asiaankuuluvien suuntaviivojen mukaisesti.
2. Unionin rahoituksen saajien on aktiivisesti ilmaistava rahoituksen alkuperä ja varmistettava unionin rahoituksen näkyvyys tapauksen mukaan muun muassa pitämällä esillä unionin tunnusta ja rahoitusta koskevaa asianmukaista mainintaa, jossa lukee ”Euroopan unionin rahoittama”, erityisesti kun ne tekevät tunnetuksi toimia ja niiden tuloksia, tarjoamalla eri ryhmille, mukaan lukien tiedotusvälineet ja suuri yleisö, kohdennettua johdonmukaista, olennaista ja oikeasuhteista tietoa.
3. Tiedotus, viestintä ja julkisuus on toteutettava esteettömässä muodossa.

33 artikla
Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan sitä päivää seuraavana päivänä, jona se julkaistaan *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

Tämä asetus on kaikilta osiltaan velvoittava, ja sitä sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa.

Tehty ...

Euroopan parlamentin puolesta
Puhemies

Neuvoston puolesta
Puheenjohtaja

LIITE

Menetelmä kokonaismäärärahojen jakamiseksi tuensaajaa kohden

Kunkin tuensaajan määrärahat lasketaan seuraavien vaiheiden mukaisesti viitevuoden tietojen perusteella.

Vaihe 1: Määritetään väestöjakoperuste, jonka perustana on tuensaajamaan väestön osuus Länsi-Balkanin alueen kokonaisväestöstä.

Vaihe 2: Määritetään BKT-jakoperuste, jonka perustana on Länsi-Balkanin alueen keskimääräisen asukaskohtaisen BKT:n suhde asianomaisen tuensaajan asukaskohtaiseen BKT:hen jaettuna kaikkien kuuden maan suhdelukujen summalla.

Vaihe 3: Yhdistetään kunkin tuensaajan prosentuaaliset painotukset vaiheessa 1 määritetyn väestötekijän ja vaiheessa 2 määritetyn asukaskohtaisen BKT:n osalta siten, että painotuskerroin on 60 prosenttia väestön osalta ja 40 prosenttia asukaskohtaisen BKT:n osalta.
